

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrében egy és fél iven jelenik meg. — Előfizetési díj Buda-Pesten hazhoz küldve vagy postal úton külön a Vasárnapi Ujságra félfévre 3 ft., a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. uj pénzben. — A Vasárnapi Ujság a Magyar Sajtóval együtt (a Politikai Ujdonságok nélkül) félfévre 10 ft., évfolyamra 5 ft. uj pénzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó.

Brassai Sámuel.

Brassai Sámuel most az erdélyi országos Múzeum igazgatója. Mig ide ért, mig visszakerült ismét szülőhazájának kedves földére, az élet változóságának számos eseményén, jó és rossz napokon, a tudomány, művészet szép nagy világán, az irodalom majd minden mezején keresztülment, — s a hosszú pályán becsülettel vivott ki magának nevet a két hazában.

Brassai egy szünetelni nem tudó, örökké munkás szellem, kit munkásságában lépésről lépésre követni, valódi fáradságba kerül s csaknem lehetlen. S ha nehéz volt eltalálni a rajzón művészenek a feltűnő alak külső sajátosságait: mennyivel nehezebb feladat vár a tollra, mely az ő szellemi egyénisége változatos és annyira szétágazó vonásait hű képbe akarná összefogni?

Szerencsénkre, ez utóbbi nem is tartozik e lapok szűk körének feladatai közé. Brassai szellemi hatásának mérlegelése több időt és tért igénylend, ha majd megjő azon ember, ki ez idők irodalomtörténetét megírandja s akkor, úgy hisszük, e fáradhatlan törekvésnek is ki lesz jelölve az érdempolcz. Magasabb igények nélkül foglalkozunk azon jelesceinkkel, kiket becsülünk s szeretünk.

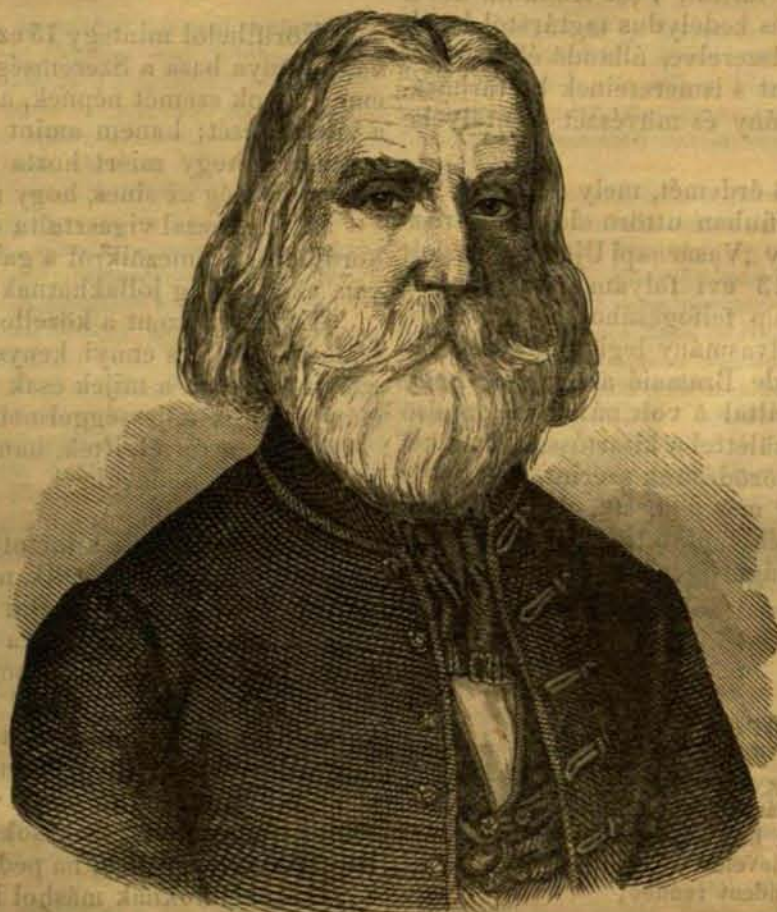
Brassai mögött, mint mondtuk, egy hosszú életpálya vonul el, meglepő változatokkal. Benne a tudós, tanár és író egyaránt veszi igénybe figyelmünket. Alig van köztünk ember, ki többet és többfélélt tanult, tanított, olvasott, gondolkodott és irt volna; a tudománynak és művészetnek alig van ága, melylyel ne foglalkozott volna, szeretettel, értelemmel s eredménnyel.

Önálló munkái s elszórva megjelent kisebb dolgozatainak sokasága tanuskodik fentebbi állításunk mellett. A matematika, bölcsészet és nyelvészet; a természet- és történettudományok majd minden ágában, sőt a közpolitikai s fináncztudományokban is birunk tőle műveket, értekezéseket, cikkeket. Ha csillagászati kérdést kellett megfejteni, Brassai állott elő; ha philosophiai munkáról

kelle ismertetést, bírálatot írni, Brassait keresték meg; chemiáról, botanikáról volt szó, Brassai egész önálló, eredeti munkát mutatott be; s ha philologusaink a magyar nyelv sajátosságai felett összezördültek, ez a nélkül nem történhetett, hogy Brassai az ő nyomtatékos szavazatával nyelvünk ősi tulajdonainak védelmére ne sietett volna. Mit mondjunk továbbá határozott művészeti hajlamairól, aesthetikai érzékéről, miről számtalan dolgozatban adott bizonyosságot. Nem tudjuk, irt-e valaha verseket, bár hajlandók vagyunk róla e képességet is feltenni; de irt annál több talpraesett kritikát egyes szépirodalmi művekről, költeményekről, regényekről, drámákról s adott színbírálatokat tele tanulssággal; a zene elméleti s gyakorlati ismeretére nézve pedig annyira egyetlen példány volt nálunk, hogy a boldogult „Szépirodalmi Lapok“-ban megjelent opera — és egyéb zenebírálatok, melyeket *Canus* név

alatt irt, még most is utól nem ért példányokként ragyognak irodalmunkban; ha pedig az elméletbe belefáradt, otthonn zongorája mellé ült, vagy művészbarátaival összeült egy quartettbe s belehedülte magát a hangok tündérvilágába. . . . A képzőművészetek egyes ágaiban is gyakran hallatta nálunk szavát azon férfiú, ki tapasztalati ismereteit s izlését utazások s a külföld műintézeteiben s gyűjteményeiben tett gyakori látogatások által tágitá, nemesíté. Szóval: Brassai, a szó nemesebb értelmében, oly ezmester köztünk, ki ismereteinek bőségszaru-jából saját tetszése és mások igénye szerint, szakadatlanul és tarka változatosságban szórá virágait, gyümölcseit. Ahhoz pedig, a mit Brassai hosszú irodalmi pályáján felmutatott, mindenekfelett megörömetlen erély és ruganyos kedély kívántatik — s e két tulajdonát még ellenei sem vitázhatják el tőle. Nagyszámu irodalmi vitája s polemiája tanusítja, hogy olykor a harcz és háboru is életrendi szükségei közé tartozott.

Nem időzünk tovább, ha mennyire szeretnők is, Brassai

BRASSAI SÁMUEL.

munkásságának részletei között; a helyett a mindenesetre sajátos és érdekes álláspontot elfoglaló férfiú méltánylásához szükséges néhány életrajzi adatot kell elmondanunk.

Brassai Sámuel Erdély fia, s a mult század végén Toroczkón (Tordamegyében) született, hol atyja egy kitünő miveltségű férfiú, unitarius lelkész volt. A rendes iskolákat végezván, magasbra törő lelke sugallatából öntanulmányozással töltötte idejét Kolozsvárott, hol kitünő ismereteinél s érdeket gerjesztő modoránál fogva csakhamar igen keresett ember lön. A kolozsvári főrangú családok tagjai közül számosan vettek tőle kedvencz tanulmányaikból leczkét. Már ekkor egyike volt Erdély legjelesb botanikusainak s a szép testvérhon virányait, távol havasait senki sem ismeré oly tudományos szemmel, mint ő. A jelesb tehetségű ifjak körül csoportosultak, kiknek ő apjok, tanítójok leve. Majd önálló művekkel lépett fel s az akkori erdélyi lapokban bírálatokat írt, melyek gyakran voltak szigoruak s kemény modoruak, mint későbbi számos polemiája is soha sem volt ment bizonyos kiméletlenségtől, de az eszmebőséget és szellemdusságot sem tagadhatá meg tőlök senki.

1837-ben tanárrá választatott a kolozsvári unitarius főiskolában, hol egész 1848-ig tanította a historiát, később mathesist és természettudományokat. Leczkéi híresek valának s még idegenek is fölkeresék azokat. Időközben többször kirándult a külföldre, saját pénzén vett természettudományi eszközökkel gazdagítá a szegény iskola muzeumát; az erdélyi gazdasági egyesület alapításában s működésében nagy részt vett s az ottani „nevelői körnek“ egyik legbuzgóbb tagja volt. 1848-ban a pesti országos katonai iskola egyik tanárává neveztetett ki, azonban tudjuk, hogy sem az iskolából, sem a tanárságból nem lett semmi. — 1850-ben Pestre költözött s itt élt a mult 1859-ik évig, mialatt tanító volt Gönczy Pál magán nevelő-intézetében s egyik legtermékenyebb munkása a magyar irodalomnak, miről bő tanúságot tesznek az akkori pesti folyóiratok s hirlapok hasábjai s a m. tud. Akademia jegyzőkönyve, mely utóbbi intézetnek Brassai régóta levelező tagja, s valóban feltünő, hogy nem látjuk már régen a „rendesek“ sorában, hol akárhány oly tag foglalja el a helyet, ki vele sem tudományos, sem irodalmi érdem dolgában a versenyt ki nem állja. Önálló műveinek száma tetemes; az újabbak közül csak „Logiká“ját említjük s azon röpiratát, melyet minap adott ki a magyar zene érdekében Liszt Ferencz állításainak czáfolataul. Most, mint említők, az Erdélyi országos Muzeum intézője, rendezője, hova a mult évben megalakult nagyfontosságú intézet tagjainak bizalma hívá vissza szeretett hazájába az érdemduus férfiut. Pest irodalmi körei ezáltal egy szivesen látott, ismeret- és kedélyduus tagtárstól lőnek megfosztva, ki minden pillanatban fölszerelve, állandó éber figyelemmel kíséré irodalmi mozgalmainkat s ismereteinek bő tárházából szórá nyilait azokra, kik a tudomány és művészet szentélyébe avatlan kezekkel nyulának.

Végül hagytuk Brassainak egy fő érdemét, mely minket közelebbről illet, s mely az érdemduus férfiuban uttörő elődünket tisztelni kényszerit. Brassai 1848. előtt egy „Vasárnapi Ujság“nak volt szerkesztője Kolozsvárott, melyből 13 évi folyam látott napvilágot. Igaz ugyan, hogy ezen, a nép felfogásához alkalmazott, tapintattal szerkesztett olcsó népies olvasmány leginkább csak Erdély határai között volt elterjedve, de Brassaié az érdem, hogy ezen ujsága s egyéb népies kiadásai által ő volt nálunk azon első vállalkozó, ki komoly akarattal, készüllettel s kitartással vette kezébe azon ügyet, mely, belső meggyőződésünk szerint, épen oly fontos, mint az irodalomnak bármely más ága, sőt, tekintve azon károkat, miket itt a könnyelműség és tapintatlanság okozhatna, minden másnál több gondot és fáradságot igényel.

Szívünkben ohajtjuk, hogy Brassai sokoldalú működésének még soká örvendhessen irodalmunk!

A gondos öreg.

Kapcsolod be a könyvet, jó gyermekem; —
Menj és nézd meg: jó-e már a felleg?
Kunyhónk előtt — már rég hallom, érzem —
Hogyan zugsnak a lombok, levelek. —
Aztán, jőjj be, szedjünk mindent rendbe,
Mintha volnánk elinduló-félben; —
Ki tudja azt, Isten, hogy rendelte:
— Találjon a vihar minket készen!

Ne búsitson ez a nagy szegénység,
S hogy nincsen, mit elvinni magunkkal; —
Az a boldog, kinek kevés elég,
És itt minden kis tárgy arra utal. —
— Amott vannak gyermek-émlékeid; —
Itt nőttél fel, mint madár a légben;
Jó anyád itt hunyta be szemeit. . . .
— Találjon a vihar minket készen!

Az almafa alatt ott van sirja,
Mely virággal most is be van vetve;
Szelid képe szivedbe lesz írva:
Sokszor szőttem fájo beszédembe!
— Ah, hogy dörög, villámok cikáznak. . . .
Jőjj, gyermekem, ne üljünk így tétlen:
Mondjunk búcsut sirnak, fűnek, fának. —
— Találjon a vihar minket készen! —

Nagy özön lesz, mint volt Juda-földén;
És nincs bárkánk ékes Gófer-fából,
Melyből Noe egykoron kijóvén,
Szárzöldet talált közel s távol. —
— Bárkánk legyen: a hit, mely felemel;
Ez boldogit a földön és égen. . . .
Imádkozzunk összetett kezekkel:
— Találjon a vihar minket készen!

S hogy a világ a jó példát lássa:
Szembe megyünk, segítni mindenkin; —
Ha kell, érjen „Isten busulása“
Jótettek közt, ott a veszélyben, kinn. —
Igy lerójjuk a bünt, mely ránk kiált,
Hogy az ég majd kegyelmesen nézzen. . . .
Vedd magadhoz, fiam, a bibliát:
— Találjon a vihar minket készen!

Csodák többé ma már nem történnek:
Ki nem halhat egy egész ivadék; —
Vagy, ha vesznek is el egyes népek,
Önmaguk a gyilkosok s nem az ég. —
. . . . Mi láthatunk új eget, új földet,
Csak ne legyünk tétlenek a vészben. . . .
— Dörög . . . esattog . . . szedd össze erődöt:
Találjon a vihar minket készen! — Szász Gerő.

Az utolsó kardesapás. *)

Történeti beszély, írta PAPP MIKLÓS.

I.

Körülbelöl mintegy 15 ezernyi éhes törökkel ütött tábornok Ferhát bosznia basa a Szerémség kellős közepén. Amig volt mit ennie ennek a sok szemét népnek, addig csak békességes türelemmel várták a jószerencsét; hanem amint elfogyott az eleség, kezdtek morogni a vezérre, hogy miért hozta őket ebbe a szegény országba, a hol jóformán még az sincs, hogy mit raboljanak?

A basa azzal vigasztalta embereit, hogy a hitetlenek épen most hordják össze mezőikről a gabnát, pár nap múlva lesz minden bőven, akár torkig jóllakhatnak.

Ezalatt beizent a közellező falvak és városoknak, hogy serege számára ennyi s ennyi kenyeret, szarvasmarhát, szénát, zabot, — szóval mindent, a mijek csak van, hozzanak, mert emberei éheznek, már pedig ők teljességgel nem koplalni jöttek be Magyarországra.

Az izenetet elvitték, hanem a szerémségiek nem igen akartak tudni az ő koplalásukról, — gondolták magukban, ha megünják, majd újból kezdik.

Két napig csak kitartotta valahogy hazugságokkal embereit Ferhát, hanem a harmadik nap már nem állották ki a dicsőséget, elkezdtek lármázni, kiabálni a basa sátra előtt, hogy adjon nekik enni. A basa erre a lármára nemcsak sátrából, de békességstüréséből is kijött, el annyira, hogy a kit elől hátul megkaphatott, addig elkardlapozta, a mennyi csak reá tért, mikor aztán kifáradt a verekedésben, reájok kiáltott, hogy mi bajok van?

„Éhesek vagyunk, három nap óta nem ettünk!“

„Na ha annyira éhesek vagytok, hogy ordítottok is már belé, mint valami veszett farkasok, egyetek meg engem, ha gondoljátok, hogy jóllaktok velem, ha pedig még én sem vagyok elég, eredjetek keresni magatoknak máshol is, elég nagy ez az ország!“

*) Mutatvány a szerzőnek „Rajzok a multból és jelenből“ című, sajtó alatt levő munkájából.

Csak ez kellett nekik, hogy a vezér megengedje a rablást, nem várták, hogy kétszer is mondja nekik, hanem rögtön elindultak kisebb nagyobb csapatokban rabolni, egy-egy főtolvajt megtettek vezetőnek, az azután vitte őket, a merre legjobbnak látta, a hol legtöbb kilátás volt fosztogatni, rabolni, égetni, kinzani. . . .

Ily Szomorú sorsra jutván a különben is sokat sanyargatott Szerémség, *Ujlaki Lőrincz* segítségért folyamodott *II. Lajos* királyhoz, ki akkor épen Visegrádon mulatozott *Mária* királynéval. A király előbb haragudott egy kevéssé, hogy miért zaklatják őt épen akkor, midőn ő mulatni akar?

„Mentsen ki felséged előtt azon körülmény, hogy a Szerémséget Ferhát basa végpusztulással fenyegeti, s nekem mint szerémi herczegnek, kötelességem volt a bajt jelenteni.“

A király rendeletet küldött *Tomori Pálnak*, hogy gyűjtsön rögtön sereget, s meg se álljon addig vele, mig Ferhátot az országból ki nem kergeti.

Tomorinak persze volt annyi esze, hogy átlátta, miszerint nem olyan könnyen történhetik meg az, mint azt a király mulatozás közben Visegrádon kigondolta, azért tehát elsielt személyesen az ország nagyjaihoz s megkérte őket, legyenek segítségére.

1523. augusztus hó vége felé Tomori néhány ezerre menő táborával szembe szállt Ferhát basával, ki roppant seregét egy erdő szélén állítá fel.

Mozdulatlanul állott a két tábor, se jobbra se balra nem húzódtak, egyik sem akart támadó fél lenni.

Midőn már jó darabig így farkas szemet néztek együtt, a Tomori emberei megunták a várakozást, s a jobb szárnyon levő Bánfi lovasai lassankint mozogni kezdtek, azon szándékkal, hogy az erdőt észrevétlenül megkerülve, az ellenség balszárnyát támadják meg váratlanul. A derék sereg élén maga a fővezér állott, mellette egy próbált, csatákban edzett hazafi *Bárdi István*. A jobbszárny Bánfi Jakab, a bal Bakics és Ujlakinak jutott.

„Mit gondol, Bárdi öcsém, mennyi idő alatt kerülhetik meg lovasaink az erdőt? Kérdé Tomori.“

„Egy rövid félóra alatt az ellen hátamegett lesznek.“

„Ugy még várunk kell, mert semmi szín alatt nem akarok támadni.“

Néhány percz múlva megfuvatá Ferhát a harci jelt, s husz lófark s lobogóval kiállva a sikra, elszántan rohanták meg a magyarságot. Tomori a roham előtt mozdulatlanul állt meg seregével, s midőn a támadók elég közel jutottak hozzá, egyszerre sortüzet vezényelt, melyre a legelső három félholdas zászló hanyatlott alá, a legvitézebb emberei rogytak össze, s közöttük maga a vezér fia is *Omáz*. A rohanó sereget pillanatra megdöbbsenté a barátságos fogadtatás, melyet észrevevén a vezér, magasra villogtatá fel kardját, s biztató szavakkal lelkesíté embereit, kik újból folytatták a veszályos rohamot.

Ezalatt a Bánfi lovasai *Hetyei Mihály* vezénylete alatt az ellenség hátamögé kerültek, pillanat alatt két tűz közé volt szoritva az ellenség, nem mehetett sem előre, sem hátra, egyfelől a sűrű erdő, másfelől Ujlaki uram szorongatta őket.

A lovasság ádáz rohama szétbontá a törökséget, csak a közép-pont nem volt még megtörve.

A megfeszített erővel harczoló Bárdi észrevevén, hogy az ellenség középpontja keményen tartja magát, vakmerően rohanta meg azt embereivel, — minden csapása alatt egy török halt meg, hosszú egyenes kardjáról vastagon csurgott a vér egész kezeféjéig, a hová egyszer odavágott, annak nem kellett több vágás, akár az itéletnapig is beérhette vele.

„Utánam, fiuk!“ hangzik ki szava a csatazajból, s néhány percz múlva keresztül volt törve az ellentábor középpontja is.

A török gyalogság nem igen állotta már ki a sarat, lassankint hátrálni kezdtek. A vezér hiába biztatta, hiába lelkesítette őket. A spáhik látva, hogy a gyalogság hátrál, alászállott nekik is a bátorságuk, megeresztették a kardot s rohantak, a merre lehetett, a merre nem látták a Bárdi kardját.

Ferhát basa az utolsó pillanatig megfeszített erővel igyekvék a csata sorsát megfordítani, de mind hiába, a Spáhik futnak már, *Ogli* béget is épen most vágta le lováról Bárdi, — hiába kiabál a szaladókra, hiába tépi szakálát s kergeti kardjával vissza embe-reit, — nem ér semmit, a csata elveszett, 15 ezer embere tönkre van téve.

Egy jóakaratu csausz oda nyargal hozzá, s kezd rimánkodni előtte, hogy mentse meg magát, a mig lehet.

Ferhát egy kardcsapással olyan szépen megköszönte a jó tanácsot, hogy a szegény török rögtön két darabban hullott le lováról a földre.

Minek mentse ő meg magát? talán azért, hogy basa legyen, kinek megküldje a selyem zsinórt, ha meg tudja, hogy egy maroknyi magyar által semmivé engedte tenni egész táborát.

Hanem azt már megteszi, hogy levagdálja lováról ezt a veszett embert, a ki épen most jó vele szembe, sok jó vitézit pusztította el az ma neki, ideje, hogy ő is kikapja a magáét.

A következő pillanatban összecsapott Ferhát basa Bárdi Istvánnal, mind a ketten jól tudják forgatni a kardot, egyik sem akar gyengébb csapást osztogatni, mint a másik, egyik sem akarja a másikat élve elbocsájtani erről a helyről.

Ferhát néhányszor úgy odaszabdalt, hogy Bárdinak volt mit felfognia kardjával, — egyszer-egyszer nagyot csendült a két kard, szintugy szikrát szórt belé. A basa látván, hogy méltó ellenére talált, nem akarta sokáig vesztegetni az időt, hanem fölemelte nehéz kardját, s egy halálos csapást mért vele a Bárdi fejére, melyet az elég korán észrevevén, egy oldalhajlásnál szépen kerülte, s a jó alkalmat felhasználva a basa fedetlen mellébe markolatig döfte be kardját.

Görcsösen ragadta meg mindkét kezével Ferhát a mellébe szurt kardot, arca pillanat alatt elhalványult s halva rogyott le lováról, mely megszabadulva terhétől, száguldva haladt ki a csata-térről.

A még itt-ott harczoló törökség észrevevén, hogy a vezér is elesett, hátat fordítottak mind, s mint az üldözött vad, úgy rohantak neki az erdőnek.

A csata meg volt nyerve, melyet csaknem egyedül a Bárdi István vitézségének köszönhetett a fővezér.

Annyi sok jámbor török hagyta itt a fogát, hej de sok jó magyar vitézre sem süttött fel többet az Isten napja. mindenik mellett két-három összevagdalt török hevert, de mit ért ez! három török felére egy jó magyar vitézzel. ?

Az elestek közt volt a Bánfi lovashadnagya is, *Hetyei Mihály*, — egy hajitódárda épen szívéen találta. Bánfi előbb megkönyezte jó hadnagyát, azután temetteté el.

Tomori összegyűjté seregét, a sorból előszólitá Bárdit, ki üstökénél tartá kezében a basa fejét. A vezér az egész tábor előtt megdicsérte vitézségeért, egész győzelmüket egyedül neki köszönve meg.

El lehet gondolni, hogy a fényes kitüntetés mennyire bántotta a többi vezéreket, különösen Ujlaki Lőrincz uramat, ki néhányszor olyan mérges tekintetet vetett Bárdira, mintha az apját ölte volna meg. 40 zászló, sok hadifogoly, fegyverek, élelmiszer, s rablott kincsek jutának a magyarság kezébe, melyeknek egyrészt Kalocsára szállíták.

(Vége követik.)

Mezőégés nyugati Északamerikában.

Midőn nyár fogytán a fű halványodik, s a zord nyugati szél végigsöpri a Missouri végtelen síkmezőit; akkor a határos keleti államokban, mintha egy könnyű szürke lepel függne a felhőtlen égboltozat előtt, s mintegy fátyolba burkolva tűnik fel a vakító fényétől megfosztott nap.

Orom-füstnek nevezik a lakosok ezen, majd mindennap megújuló tü-neményt, s azt általában a mezőégéseknek tulajdonítják, melyek névszerint őszszel, a messze terjedő, sűrű fűvel benőtt síkságokon szoktak végig pusztítani. Közönyösen tekint a városi úgy, mint falusi lakos a fenfüstre, melyből tartós jó időt jósol; ama jelenetekre azonban, melyekről a nyugati szél s a fenfüst beszélhetne, s melyeknek a kedélyre benyomása félelemgerjesztő s egyuttal magasztos, rettenetes és megbüvölő, — ama jelenetekre, mondjuk, csak az gondol, a ki a féktelen elemet egész hatalmas pompájában ismerni tanulta, és, a vad lángoktól üldözötve, rettenetes versenyt futott azzal, életét a legnagyobb mértékben kockáztatva.

Vadászaton voltam — írja egy utazó — két indián társammal, *Hug*-ha és *Sha-gre-ga-ge*, két derék *omaha*-fiuval, a kiknek rézvörös bőre alatt oly hű szív dobogott, a minő a fehérek közt is ritka, mint a fehér holló. Jól fel voltunk készülve, az idő fölötté kedvező volt, a vadban válogathattunk, s így semmisen hiányzott, hogy kirándulásunk a lehető legkellemes legyen. Körülbelül az északi szöglet közepének tartva, Missouri és Nebraska közt, északnyugati irányban haladtunk; az *omaha*k faluja messze maradt mögöttünk, s már másnap oly messzire jutottunk, hogy miként a végtelen tenger fölött, a derült ég mintegy mérhetlen üvegharang nyugodott a sik rónaságon. Apró folyók és patakok, melyek irányát a partjaikon levő gyér facso-

*

portok jelölik, kigyóztak végig a lapályokon, s ezeket követve, számos alkalmunk volt, magunknak gazdag zsákmányt biztosítani. Majd egy szarvast, majd egy pulykát, vagy egy mosómedvét ejtettünk el, s már utazásunk negyedik napján lovaink annyira meg voltak terhelve füstölt és szárított hussal s bőrökkel, hogy zablájuknál fogva vezettük őket s a következő nap visszaterni elhatároztuk.

Akkor tájban volt ez, a midőn az indián vadászok a mezőségeket föl kezdik gyujtogatni, hogy ezuton, még a tél beállta előtt, friss füvet nyerhessenek. S valóban, egyes füstfelhőket már néhány nap előtt lehet látni a délnyugati égbolt alatt lebegve, de mivel még nagyon távol voltak, s a szél állhatatosan megtartá északi irányát; nem volt okunk aggodalomra, sem tulságos elővigyázatra, s azért szokott módon néhány órai déli pihenést tartottunk. Egy széles lapály nyugati szélén telepedtünk le, melyet egy patak dúsan öntözgett. A magas, kövér fű lovainknak jó legelőt, nekünk pedig némi árnyékot nyújtott a még mindig pörzsölő napsugarak ellen; azért lovainkat lenyergelve, leheveredtünk, s csakhamar mély álomba merültünk. Mintegy két óra zavartalan nyugalomban folyt le, midőn hirtelen lovaink erős horkolása fölérbreszte bennünket. Villámgyorsan felugorva, nagy meglepetésünkre sötét füstfelhőket pillantánk meg, melyek fölöttünk csekély magasságban, egymást sebesen kergetve, tovarohantak. A magas nádforma fű, melyben feküdtünk, nem engedte egészen hozzánk nyomulni az erős léghuzamot s az égés

zelebb nyomulni. Erősebben ütöttük sarkantyúinkat lovaink oldalába, s a fűszálak sűrűbben csapkodták őket; de még sebesebben futottak el mellettünk a szép természetű szarvasok s félénk nyulak, nem is ügyelve a farkasok és rókákra, melyek ragadozó természetükről megfeledkezve, most csak a menekülésre gondoltak.

Fehér kányák és barna sólymok nagyszámmal repkedtek mintegy játszva a sűrű füstfelhők közt, zugva repültek föl s szálltak le ismét, hogy közel a tűzhöz annál könnyebben foghassák meg a kis örlöket, melyek hasztalan erőködtek a kettős veszély elől menekülni. Közelebb értünk a szabaddító dombhoz, de közelebb értek a lángok is, s pehelyként lepelt el bennünket a fehér hamu. E perczben Hug-ha lovastól összerogyott; meg akartam állni, de „előre!” kiáltott Sha-gre-ga-ge, s mintegy repülve hagytuk magunk után a még hátralevő, körülbelül száz lépésnyi tért. Alig értünk a kiszáradt pázsitra, leugrottunk lovainkról s rögtön hozzáláltunk a száraz fű meggyújtásához. De szívem lázasan dobogott, midőn elmaradt társunkra gondoltam, a kit véleményem szerint gyáván elhagytunk. Szemrehányó hangon mondom ki a Hug-ha nevet, mialatt Sha-gre-ga-ge-nek egy darab égő papírt nyujtók, ki azt ügyesen egy halom száraz fű alá dugta. „Hug-ha ide fog jöni,” mond Sha-gre-ga-ge egész közönyösen; „ő ide fog jöni, mihelyt egy darab helyet leperzseltünk, s szemlélni fogja a lángokat, a mint azok ártalmatlanul tovább harapóznak; tudja ő jól, hogy nem várhattunk rá, ha

meg akartunk menekülni; ő ide fog jöni bizonyosan.” S beszéd közben folyvást csomónkint hajtogatta le a fűszálakat, melyek megnyujtatva újra kiegyenesedtek s a tüzet gyorsan terjeszték. Alig mult el egy percz ideérkezésünk óta, s már is lovainkat vezetve követtük a lefelé terjedő tüzet, s lépdeltünk előre a hamutól borított földön. — Mi meg voltunk mentve, de hát Hug-ha?

Lavinaként hömpölygött előre a fojtó fekete füst, s a hőség, melyet belélek-zettünk, kiállhatatlan volt; de mind háttérbe vonultak saját kinaim, ha a meggyőződéseim szerint odaveszett Hug-ha jutott eszembe. — Azonban hirtelen erős köhéscselés s lihegés üti meg füleimet, a füst kétfelé válik, s kimondhatlan örömemre megpillantom a karsu Hug-hát, a ki vállán puskájával közénk ugrott, s csökönnyössé vált lovát zablájánál fogva rángatva, a leperzselt térségre vonszolni iparkodott.

Legott segítségére siettünk s egyesült erővel sikerült a szegény állatot épen azon pillanatban megmentenünk, midőn a lángok már nyaldosni kezdték, s szép, nagy gonddal ápolt

farkát villámgyorsan kopaszra is perzselték. — Mig én Hug-ha megérkezte s közös menekülésünk feletti örömem kifejezését elnyomni nem bírtam, az alatt a két testvér úgy viselte magát, mintha épen semmi rendkívüli nem történt volna, s a ló farkának és a vadászszákmányának elvesztése élénkben látszott őket foglalkodtatni, mint szerencsés menekülésünk. Nyelvüket és jeleiket is eléggé értettem, hogy kitalálhassam, miként afelett tanácskoztak, mely irányban kellene mennünk, hogy a tűz elől menekülő vadak közül minél többet elejthessünk.

A lángok, midőn azon térséghez értek, melyet mi leperzseltünk, két részre oszlottak, s a dühöngő szélből korbácsoltatva, mindkétfelől nagy zajjal s gyorsan haladtak el mellettünk, mintha az általunk támasztott tüzet utol akarták volna érni, mely sebesen terjeszkedve, vigan haladt előre, milliónyi sziporkákat röpitvén a levegőbe. A lovak egész testökben reszkedtek, s valóban oly látvány volt ez, mely a legerősebb férfiszívet is remegésbe ejtené. — A hol néhány perczzel előbb buja fű diszité a beláthatlan mezőséget, s magas, kalászos fűszálakkal játszadozott a szél; ott most pusztá, gözölgő hamu lepte föld terült el a szem előtt, s hogy a halál kepe annál teljesebb legyen, itt-ott megfeketedett bivaly-koponyák s szarvas-csontok tünedeztek föl, melyek most, miután a nagy fű a lángok martalékává lett, arról tanuskodának, hogy itt azelőtt gazdag zsákmányra tehettek szert a vadászok.

Sokáig álltam ott, nagy csodálkozással szemlélve a magasztos látványt; ugylátszik indián társaim sem voltak egészen éréktelenek hasonló benyo-

Mezőégés nyugati Északamerikában.

büzt, a minek legalább az a haszna leendett, hogy jó korán fölébresztette volna a két omahát.

Mindjárt az első pillanatban átláttuk a veszély egész nagyságát, mely fölöttünk lebegett, mert igen jól tudtuk, hogy a tűz rövid idő alatt utolér bennünket, ha vagy gyors futással, vagy a közelünkben levő fűnek felgyujtása s elégetése által magunkat megmenteni nem iparkodunk. Tompa zugás és sustorgás ütötte meg füleinket, a midőn lovainkhoz ugrottunk, hogy fölnyergeljék őket; de csakhamar meggyőződünk, hogy már késő volna vadászszákmányunk megmentésére gondolni, s lovainknak a legnagyobb erőfeszítésre van szükségök, hogy bennünket a veszélyből kiragadhassanak. A fű zöld és nedvteljes volt, és habár a messze előresiető hőség által megszáritva s összezsugorodva, a láng legkisebb érintésére is meggyult s magasban fellobogott; mindamelllett a rövid idő alatt sehogysem bírtunk új tüzet éleszteni. Csak egy utmód volt tehát a szabadulásra: a két angol mérföld széles lapályon átnyargalni, s ott, hol az alacsony, száraz fű a föld emelkedését árulá el, gyors tűzélesztés által egy darabka térséget minden éghető anyagtól megtisztítani, hogy számunkra menhelyül szolgálhasson.

Felkapkodtuk tehát hirtelenében vadászeszközeinket, s már a legközelebbi pillanatban lovaink oly gyorsan száguldottak, a mint csak erejükből kitelt. Borzasztó lovaglás volt ez, annál inkább, mert a magas fűszálak, melyek vállainkat csapkodták, lovaink lábainak nagy akadályul szolgáltak; s visszatekintve borzadva láttam a vad lángokat, fekete füstoszlopok közül serczege és ropogva előre törni, s hihetlen gyorsasággal hozzánk mind kö-

mások iránt, mert Hug-ha, a tűzre mutatva, titokteljes módon suttogá: „Ez a boszú Manitu.“

Lovainkat vezetve, lassan ballagtunk egy vizmosásban, hol apró, pазsitos térecskék, melyeket a lángok átugorva megkíméltek, számunkra nyug-helyet kínáltak. Az alkony be-állt, a szél elcsendesült, s a ha-talmas füstoszlopok, most már nem zavarva erős légrohamok által, majd a felhőkig emel-kedtek. Midőn pedig az égho-mály fekete szárnyait a sikság fölött kiterjeszté, a keleti lát-határ szüntelen változó büvé-szi fényözönben ragyogott. — Majd magasan föllobogva, majd lidérczekekint lebegve és ugrálva, a mint a tűz kövérebb vagy soványabb táplálékra ta-lált, harapóztak a lángok las-sankint föl a távolban emel-kedő dombokra; fölöttünk pe-dig szelid fényben halvány csillagok reszkettek. +

Garibaldi serege.

A Politikai Ujdonságok ez évi 31-ik számában közlöt-tük részletes ismertetését az olasz fölkelő hadsereg vezéreinek és katonáinak. — Most mintegy kiegészítéskéül előbbi ismertetésünknek, Garibaldi bajtársait rajzban is bemutat-hatjuk.

Garibaldi serege a 14 éves fiutól az 50 éves férfiig, minden korbeli emberekből áll. Az olasz fölkelő sereg katonái a legjobb férfirok edzett em berei, erős karokkal, higgadt elszántsággal. Külsőjüket tekintve, szembeötlő, ugy a köz-katonánál, mint a vezéreknél, a kényelmes, egyszerű öltözet. Maga Garibaldi a csoport kö-zepén, a legegyszerűbb öltö-zetben van, egy ingben, mely vörös szövetből készült. Ilyen vörös inget viselnek többi al-vezérei, különösen azok, kik környezetéhez tartoznak.

A fővezértől jobbra áll annak főhadisegéde Türr tábornok. — Tudjuk, hogy Türr tábornok Garibaldi teljes bi-zalmát bírja, s az olasz fölkelő hadsereg legtekintélyesebb ve-zéreinek egyike. Utóbbi idő-ben hideglázban szenvedett, s a külföldi lapok még mindig gyengélkedéséről irnak.

A fővezértől balra Bixio tábornokot látjuk. Születésére genuai, s tulajdonképen tenge-rész. Már az 1848—1849-ki forradalomban Garibaldival együtt vett részt, ott volt Róma megvédésénél a francziák el-len, hol nehéz sebet is kapott. A forradalom után ismét ten-gereszi pályára lépett, de 1859-ben az olasz háboru hírére oda-hagyta a tengert, Garibaldihoz állott, s mint az „Alpesi va-dászok“ parancsnoka, vitézsé-gének számos jelét adá. Gar-ibaldival Sziciliába ment, a „lombardi osztály“ parancs-noka lett, s ez osztálylyal a nápolyiakat Catalafimini mellett megverte. Bixio Garibaldi után, a hadsereg legnépszerűbb, legkedveltebb főbttisztje.

Továbbá balra, Bixio mellett áll Carini ezredes. Születésére szicíliai, az 1848—1849. olasz forradalomban egy lovasezred parancsnoka volt. A

forradalom után külföldre menekült, s az irodalommal foglalkozott. 1859-ben Párisba, onnét csakhamar Olaszországba ment. A szicíliai expedícióhoz csatlakozott, Palermo bevételénél harczolt. s ott balkarján megsebesült, a mint ezt rajzunk is mutatja.

Szicíliai gyalog.

Carini.
Lombardiai önkénytes.

Bixio.

Toskánai önkénytes.

Garibaldi serege.
Garibaldi.

Lovas.

Türr.

Testőr.

Alpesi vadász.

A száz éves aloe, és az indiai fige.

Az ugynevezett nagy vagy száz éves aloe (agave americana) Mexikóból származik, hol pitának nevezetik. Ezen pompás növény

száz éves elnevezését azon mesétől nyere, hogy az csupán csak vén korában, vagy mint mondani szokják „minden száz évben“ virit. Azonban ezen állításnak semmi alapja nincs, mert hazájában, s mindazon tartományokban, hol meghonosult, például Spanyolországban, minden 8—10 évben egyszer virit, s virágzás után, mint-hogy rendkívüli vastag szárának, s ezer meg ezer virágbokrétájának teljes kifejlődése után, minden fejlődési és tápképességet s visszaszerző erőt kimerit, elvesz. Ugyan ez történik a mi tenyész-házainkban is, hol ezen aloe csak ritkán, s igen késő korban jut virágzásra, s azután elhal. Egy teljes virágzásban diszló Agave nálunk a közfigyelmet nagyon fölébreszti; és méltán, mert pompás virágai megható látványt nyújtanak, nagyszerűsége csodálatra ragad, s kertészetünk legritkább tüneményei közé tartozik. Dél-Spanyolországban, hol nyáron át igen sok kifejlett Agavét láthatni, szembe sem tűnik. Itt, valamint a Földközi tengerrel határos országokban, ezen növény a szántóföldek körül szokott mintegy sövény gyanánt tenyésztetni, és erős, vastag, kemény, hegyes tüalakban végződő, és szélén erős, görbe törésekkel fődött levelei valóban oly áthatlan sövényt képeznek, melyen nem lehet átjutni a nélkül, hogy veszélyes sérelmet ne okoznának. Ezen óriás példányokhoz hasonlítva, a mi kerteinkben diszló agavekat csak törpéknek lehet mondani. Dél-Spanyolországban a virágzás ideje július és augusztus, azonban már májusban kezdenek a virágok fejlődni. Hasonlít a spárgasarjhoz, azon különbséggel, hogy zöldebb színű, és már kezdetben óriásnagyságu változatosságot mutat. Gömbalaku bimbója olyan, mint összeszorított emberi ököl. 6—8 hét alatt vastag szára hosszúra nyulik. A kifejlődött virág $\frac{1}{4}$ láb vastag átmérőjű, s közönként széles pikkelyekkel van fődve. Virágaitól lefelé három lábnyira, hosszú mellékágak fejlődnek, ezek ismét apróbb ágakat hajtanak. Minden ágon nagy, sárga virágbokréta van, mely alakra, s nagyságra a kerteinkben diszló fehér lilomhoz hasonló; s édes mézizű nedvet tartalmaz, oly nagy mértékben, hogy körötte a levegő kedves illatárral telik meg. Az ágakon diszló virágok együtt, ezer meg ezer virágokból összerakott loborhoz hasonló pompás bokrétát képeznek. A virág magvából husos, zöldes-vere, fanyar ízű, pálmaalaku gyümölcs fejlődik ki, melyet megenni nem lehet. A gyümölcs megérése után elfonnyad a szár, majd elhal az egész növény; megtörténik azonban az is, hogy az agave a virágzat kifejlődése után is él, a mennyiben a gyökből számos mellékajtások jönnek elő, melyek ha elegendő tápnedűt nyerhetnek, szépen és gyorsan fejlődnek. Ezeket el lehet egymástól választani, s külön ültetni. Innen az agave kedvező éghajlat alatt

bőségben tenyészik, sovány földben, minden ápolás nélkül is. Csak agave sarjakat kell a földbe rakni, rövid idő alatt tömördek hajtás jó elő, s néhány év alatt áthatlan sövényt képeznek. Egyébiránt más haszna is van ezen növénynek. Husos levelei összevagdálva a marhának kedves táplálékul szolgálnak; ezen felül hosszú, finom igen ruganyos szárait szövetekre használják. Valenzia, Malaga, Cadix és más helyeken különféle műveket készítenek belőle, mint szivartartót, mesterséges virágokat, kötelet, vitorlavásznót. stb.

Az indiai fige (*opuntia vulgaris*) a Földközitenger-melléki országokban mindenütt tenyészik, s méltán nevezhetjük ezt az agavéval ezen országok jellemző növényének, mert ha Európa déli része felé utazunk, s meglátjuk e két növényt szabadban tenyészni, meggyőződhetünk, hogy elértük a földközi tájék áldással rakott vidékét. Az indiai fige, szintén mint az agavé a mezők, szántóföldek körülszegélyezésére használtatik, s gyakran az agave közé ültetetik. Ilyen kerítések nemcsak gyönyörű, festői kinézetet adnak a vidéknek, a mennyiben az agavének zöld-kékes színezete, a figének világoszöld színével váltakozik: hanem e mellett a legáthatlanabb tömörkerítésül szolgálnak. Az indiai fige kerteinkben mint disznó növény tenyésztetik. Hazája Közép-Amerika, a pozsgár fajhoz tartozik, a sziklák mellett ölnyi magasságra is megnő, míg nálunk alig egy — két lábnyi magas. — A vén korában teljesen megfásult törzs szabálytalan ágakra oszlik, s úgy néz ki, mint tuskés cserje. Mind a törzs, mind ágai összenyomott, hosszudad-kerek izekből állanak, melyek fél láb hosszú, egy negyed láb széles csilgalalaku tuskékkal vannak fődve. Egy másik faj ezen növénynek a *tuna pozsgár* (*opuntia tuna*), mely Dél-Spanyolországban, és Dél-Portugalliában az agave gyökei mellé ültetve, egy hüvely hosszú igen kemény tuskéival hozzáférhetlen kerítést képez. Mindkét pozsgárfaj júliusban nagy kénsárga virágokat hajt, melyeknek magvaiból nedvteljes külsején rövid pikkelylevelekkel fődött, tyuktojás nagyságu bogycsok fejlődnek, melyek belülről vöröses színűek, s tömördek magocskákkal vannak ellátva. A közönséges figegyümölcsök izletes csemegék, nedvteljesek, és édesek, s egész Dél-Európában indiai fige név alatt jönnek a kereskedésbe. A fige törzse vékony szilárd fakötegekből áll, melyek háló alakú bütykökkel vannak összekötve, s rétegenként fekszenek egymáson.

Az indiai figével rokon a *Cochenille pozsgár* (*opuntia coccinellifera*) Mexikónak egy sajátlagos növénye; ennek nedvével táplálkozik azon becses rovar, mely az oly szép mint gazdag veres bársony színű festéket szolgáltatja. Az újabb időben Spanyolországban, főképen Malagában nagy sikerrel tenyésztik. *Kún Pál.*

T Á R H Á Z.

Adatok Petőfi halálához.

Midőn legnépszerűbb költőnk emlékét ezennel megújítjuk, egy szent tartozásunkat s ígretünket teljesítjük. Midőn még néhány évvel ezelőtt homályban valánk Petőfi születése helye s ideje felett, s eziránt naponkint egymással ellenkező adatokat, sőt vitákat is olvastunk: a Vasárnapi Ujságnak megdönthetetlen erejű bizonyítékokkal sikerült kideríteni azt, hogy Petőfi Sándor 1823. jan. 1-én Kis-Kőrösön született (l. V. U. 1857. 1. és 3. sz.). Még akkor megigértük, hogy a kinek feltaláltuk bölcsőjét, a magyar nemzet kedvenc költőjének, feledhetlen barátunknak sirját is fogjuk keresni s addig nem fogunk nyugodni, míg az igazság itt is kiderül. A pusztá jó szándékkal kellett beérnünk eddig, mert Petőfi halálának körülményei oly tényekkel valának összefüggésben, miknek megemlítését a közel lefolyt időkben még mindig tiltották a viszonyok, s melyek előadása balmagyarázatokra szolgáltatott volna ürügyet. Most azonban elérkezettnek véljük az időt, hol e tárgyat többé halasztanunk nem lehet, hol be fogja látni mindenki, hogy itt csupán egy nevezetes történeti tény kiderítése forog szóban, melynek semmi más mellékcéllokkal sincs köze. Szégyen és pirulás nélkül tovább nem tűrhetjük e bizonytalanságot s még jókor el kell magunkról háritani a késő kornak bizonyosan bekövetkezendő vádját, hogy kortársunknak, a nemzet ünnepelt költőjének sirját fölkeresni restek valánk, s a helyett megelégedünk naponkint megújuló mendemondákkal, melyeket részint a jóakarát, de többnyire rövidlátóság s nem ritkán szándékos áltatás koholt végnélküli ámitásunkra. Tudni akarjuk, tudnunk kötelesség: *Petőfi Sándor hol és mikor halt meg!*

Az igazság kiderítése, egyelőre ugylátszik, némi nehézségekkel lesz egybekötve, a mennyiben ellenmondó nézeteket is fog kelleni összeegyeztetnünk. Azonban türelmünk nem fog elhagyni. Ki akarunk hallgatni mindenkét, a ki a dologhoz avatottan hozzászólni képesnek érzi magát; s ezen fel is hívunk minden igazlelkű embert, a ki nem üres pletykák, hanem meggyőződés s igaz tudomása szerinti tények előadása által kitűzött cé-

lunkhoz vezethet, sziveskedjék velünk, ugy a hogy tudja, adatait közölni. Időelőtti beleszólással nem fogjuk zavarni a kérdés kifejlődését, s csak majd ha mindent előterjesztettünk olvasóink elé, fogjuk a tanuskodások eredményét összeállítani. Most még számosan vannak, kik egyes részletekre hiven fognak emlékezni, de azóta máris 11 év mult el s az idő halad — nincs vesztegetni való percünk.

Ezuttal négy közleményt nyújtunk az olvasónak, melyek, reméljük, elég alkalmasok lesznek arra, hogy másoknak felhívásul szolgáljanak s a tárgy iránt kellő érdeket ébreszsenek.

Erdélyből vettük a korábbi hónapokra vonatkozó következő naplótöredéket e czim alatt:

I. Petőfi és a székelyek.

Besztercze, jan. 19. 1849.

Ma fontos híreket kaptunk. Gaalfalvánál nagy csata volt. A fővezér azt írja: hogy e hó 21-kén Szébenben lesz.

Az ősz fővezér felől beszélgetünk: midőn a szobába egy honvéd százados lép. Petőfi volt. Ismerősök lévén: melegen szorítottunk egymással kezét.

Ő a Királyhágón tuli események sötét képei elől menekült Erdélybe. Egy szivárványt látott ő, mint mondá, fellegeinken s e szivárvány őt Erdélybe vezette.

Sokáig beszélünk, mi neki az erdélyi s ő nekünk a magyarországi dolgok folyamáról.

Estefelé együtt indultam vele vágyaink Mekkája, a hadsereg után Szében felé. — Bár közleményeink lehangoltságát némileg szüntették: arczán még mindig ott ült a sötét felleg, mit Magyarországról hozott.

Maros-Vásárhely, január 21-kén.

Az uton Petőfi kedélye lassankint felderült. A változatos panorámák, mikben e tündérország még télen is oly gazdag, erős búzájjal hatottak a

költő lelkére. Ismét a régi kedélyes vidor fia lett. De ha a beszéd köztünk azon tárgyra került, mely lelkét remegő érdekltségben, idegeit kínos feszültségben tartá, ismét előmlött arcán az izgatottság pirja. „Vagy nem térek többé vi-sza — mondá ilyenkor — vagy csak úgy, ha a háboru ítélőszéke elé vitt végzetes dilemma jól dől el. Ha eszem : fiamnak Vörösmarty — mint ígérte — atyja lesz; — nőm pedig — tevé hozzá rajongó felmagasztaltsággal — nem fog engem tulélni.“

M.-Vásárhely, jan. 23.

Megdöböntő hi. ek szállonganak. Hadseregünk Szeben alatt megverett s Szelindekig visszavonult.

Estefelé a nyugtalanság nyomasztó érzelmei közt ültünk szekérre Sándorral.

Medgyes, jan. 24.

Itt a vendéglőben Lisznyay Kálmánnal találkozánk. A székelyföldről, hol az utolsó hetek alatt sok vész- és dicsőségben osztozott, jött ide ki, hogy, mint Noe galambja, egy zöld ágat keressen és vigyen a kis bárka csüggedő népének. Viharos örömmel borult Petőfi nyakába. Sirva csókolta összevissza. Utóbb egész szenvedélyvel tört ki : „Hát nincs már ember Magyarországon, hogy téged, a haza büszkeségét, is koczkára tettek?“ stb. Alig tudta Petőfi lecsendesíteni. „Itt most az én helyem, Kálmán, — itt kell most mindnyájunknak babért keresni s meglásd : az én pegazusom, az ágyuk zenéje közt, csak uj tüzet nyer.“

Nagyselyk, jan. 25.

A mai nap felejthetlen lesz előttem. Medgyes és Nagyselyk közt, a nagyhegyek közt vívó országot egyik kanyarulatánál nagy csapat lovas és gyalog székely katonasággal találkozánk.

„Visszavonulás ez?“ kérdi Petőfi reszkető hangon, kínos sejtelmek sötét borujával arcán, az első sorok mellett lovagló őrnagyot. Az őrnagy, egy száraz zömök férfi, erős kijelentésvonásokkal, megállítja szekerünk mellett lovát s rövid szemle után, mit külsőnk felett tartani látszott, katonás rövidséggel ad Petőfinak megnyugtató felvilágosítást : miként ez nem visszavonulás; e csapat, a fővezértől küldve, fontos missióval megy haza a székelyföldre. Petőfi azonban az őrnagyhoz kérdést kérdésre tett s míg a derék őrnagy ezekre válaszolt, az egész csapat, mintegy másfél ezer ember, az uton fel, szekerünk közelébe ért s ott megállva, élénk kíváncsisággal hallgatta az őrnagy és Petőfi közti párbeszédet.

„Mi a neve százados urnak?“ kérdi az elválás előtt az őrnagy.

„Petőfi“ felelt Sándor.

„A poéta?“ kérdi egy erős hang, a huszárság hátulso soraiból.

„Igen“, válaszol Petőfi.

E szóra, mint varázsütésre, felriadt a hallgatag völgy s ezerötszáz torok „éljen“ kiáltása mennydörgött végig a hegyek közt s áradatkint megindult az egész tömeg szekerünk felé, melyben Petőfi lángra gyult arcczal, a meghatottságtól mintegy átszellemülten állt s levett sapkával nyujtotta kezét a feléje tolongó székelyeknek.

Soha jelenet nem volt rám ily hatással. Nem tudtam : a költőt csodáljam-e, ki neve dicsőségével a székelyföld utolsó kunyhóját is be tudta tölteni; vagy leboruljak a nép előtt, mely, elszigeteltsége, mostoha viszonyai közt is ismeri jeleseit s fellelkesül azok neve hallásán!

Petőfinak tán soha nem volt nagyobb ünnepe. Bálványa — a salaktalan lelkü székely néptől látta magát megdicsőítve, s tán ekkor fogamzott meg lelkében a szándék, miről később oly gyakran szólt, hogy a székelyek — vérünk ezen virága — közt fog lakni.

II. Barabás Károly levele.

Markosfalva (Erdély), aug. 25. 1860.

Ezelőtt mintegy 11 évvel a pápai birtokban Bolognában, több sorstársammal a Lacrima Cristihez közel esvén, örömlünkben-e, bunkban-e? (mint-hogy rég volt, elfeledtem), énekelni kezdtünk halhatlan emlékü költőnk „Fiuk, az Isten áldjon meg, én is iszom, igyatok!“ költeményét. Ez alkalommal kérdezősködtünk egymástól, vajjon Petőfit melyik ezredbe sorozták be? minek folytán Albisi Bartos Zsigmond barátom úgy nyilatkozott, miszerint a halál sorozta be egy jobb hazába. — Erdélyben a segesvári csatában, melyben egy orosz tábornok is elesett, jelen volt s látta, hogy Petőfi, midőn az illetőket kitartásra lelkesítette, a golyózápor között, egy orosz golyó által halálosan megsebesítve, a csataterén maradt.

U. i. Az elesett orosz generalisnak Segesvár alatt emlékoszlop emeltetett s a feliratból a csata napját megtudhatni. — Barabás Károly, a Franz Karl nevű 52. számú serezed 4-ik századának invalidus vice-freiterje.

III. Lengyel József levele.

Székely-Keresztur, aug. 25. 1860.

1849. július 30-án éjjel Petőfi Sándor Székely-Kereszturon Varga Zsigmondnál halt, kinek megígérte, hogy másnap az álladalom számára átvett lovait Bem tábornok utján az illetővel megfizeteti. — Július 31-kén reggel 6 órakor indult el Petőfi az Ujszékelen volt főhadiszállásra, de már ekkor a tábornok és tábornok utban volt Segesvár felé, hol akkor Lüders orosz tábornok állott 18 ezer ember- és 48 ágyuval. — Petőfi szekeren jött s minket csakis Héjjasfalván ért be. — Reggeli 7—8 óra között hallottuk az első előcsapat aprófegyvertüzeltést, s közben egy előőrsön állott 6 fontos ágyu hangját. — Nemsokára előszárguld egy csapat huszár, s a szokott formákban jelentik, hogy Fehéregyháza felső végén előbb néhány kozák, később egy század előőrsre bukkantak, a kozákok megfutottak, a gyalogságot részint

levágták, részint elfogták, az ágyu pedig egyszeri tüzelés után elvonult. — Ez kissé különösnek tetszett előttünk, de megdöböntük azt, hogy a támadást nem ez oldalon, hanem Maros-Vásárhely fölött — hol Kemény Farkasnak kell vala támadni — várták. — Csakhamar leértünk Fehéregyházához, hol a csapatok felállítására után azonnal megkezdettük a támadást. — A legelső lövést egy 6 fontos ágyuból Bem tábornok tette, ő maga czélozván lóhátáról, s ez ejtél a kémszemlésző kozák tábornok Szkáriátint. — Ezen jó előjel után a fiuk ingre vetkőzve kezdtek dolgozni ütegeik mellett. — Fiuknak mondom, mert a velünk volt 14 ágyu legénysége kevés kivétellel 14—16 éves fiukból állott. — Minden 2 lövésére az oroszoknak a mieink hárommal feleltek, s oly hévvel tüzeltek, hogy csakhamar két ágyunk elrepedt s hátra kellett vinni. — Fehéregyháza még 1848. őszén le volt égetve, s így mi a romok között foglalánk helyet, én hivatásommal — a sebesültek kötözésével — elfoglalva. — Petőfi egy sütőkemenczére ülve belémerült a csatater és a táj szemlélésébe. — Mi lőtávolon kívül valánk. — Többször láttam őt helyéről távozni, de mindig visszakerült s gyönyörködni látszott, miként szedik össze a székely fuvarosok a nem messze lecsapott golyókat. — Délután 4 óra felé a csata öldöklőbb kezdett lenni, a sebesültek szaporodtak. — Épen egy kaszai fuvaros fölkarját metszém ketté — melyet egy golyó szétzuzott — mikor Petőfi mellett elhaladt, s a Fehéregyházán alól elfolyó patak hidjának karjához dőlt. — Itt állott mintegy fél óráig elmerengve. — Tőle mintegy 200 lépésre dolgozott egy 6 fontos, s lőtte az országot mellett felállított orosz lovasságot. — Hihető, sok kárt tett bennök, mert nem soká rá is erősen kezdtek tüzelni, s egy golyó Petőfitől alig 30 lépésre ütött a földbe, a felvert föld és por őt is ellepé, s hihetőleg szemébe is jutott, mert azt zubbonya szárnyával hosszasan törölgeté. — Ekkor helyét megváltoztatá, felénk közeledett s hátát a falu kapuzájához vetve nézte a csatát, és elmerült gondolatiba, még pedig annyira, hogy a csakhamar hallott iszonyu zsidaj, ordítás, egy tömeg tele tüze sem volt képes figyelmét azon helyre vonni, hol az történt. — Én mellette futottam egy helyre, hogy annak okát megtudjam, s míg kérdelem tőle „mi baj, őrnagy?“ ő nem felelt semmit. — Előttem csakhamar kitárult a vész egész nagysága. — Tőlünk alig ezer lépésre azon perczen bontá meg két ezred dsidás a tömeggé alakult zászlóalj. A huszárság verkedett, de mit tehetett alig 300 annyi ellen. Rákiálték Petőfire, odamutaték az eseményre. Ő oda maradt, s csak annyit mondott „potomság.“ — Csakhamar az egész arcvonal megfutott. Én rá mutaték a balszárnya, hol a tábornok is futott. Petőfi szemét odaveté, szónéklül megfordult s futni kezdett. Én is csakhamar helyemre érve lovam kezügybe kapva ráültem s szárguldottam. A huszárság már mind elfutott volt, a tüzéség ágyuit odahagyá, s melyek a balszárnya voltak állítva, a gyalogság egy részével az erdőbe menekültek. Mi futottunk az országoton felfelé. Engem helyismeretem rövidebb uton vezetett. Utánunk a két ezred dsidás. Mikor a faluból már jól kijöttünk, láttuk, hogy a míg e két ezred támadott, egy más ezred a Küküllő mellett halad felfelé egyenes vonalban, s mikor már Fehéregyházát mintegy fél mérföldre elhagyta, jobbra fordult, s egyenes szeglettel képezve igyekezett átvágni az országot, s így a menekülést. A lovasság nagy részének még volt ideje e körön kívül hatolni, de a gyalogságból csak az menekült, a ki tartalékba volt állítva, azok, kik tüzben voltak, bekerítették. A kik a körben maradtak, azok 60—70 sebesültet kivéve, mind elestek. Engem lovam a körön kívül segített. Petőfi gyalog volt, s így a körben benne maradt. Egy dombra érve, visszaneztem s Petőfit hittem felismerni. A helyet, hol láttam, e pillanatban is annyira élénken képzelem, hogy rá tudnék mutatni, s valahányszor mellette elmegyek, önkénytelenül felmerül előttem akkori alakja, a mint fedetlen fővel, széteresztett ingnyakkal, lengő zubbonyával futni láttam.

Ennyi, mit saját szememmel láttam. Leírom azt is, mit aztán később felőle hallottam.

A sebesültek és halottak összeszedésével egy régi ismerőm nyug. hadnagy Toldi is meg volt bizva. Tőle tudom, hogy azon helyen, hol Petőfi eleshetett b. Heydte rendezé a halottak eltakarítását. Egy alkalommal a báróval találkozá a beszédet a csatára vezettem, s tudakoltam tőle Petőfiről. Tőle hallottam, miszerint igen jól emlékezett, hogy egy hegyes alszakálu szőke egyént látott az országot mellett egy mellén kapott dsidaszúrás miatt elesve, s mint mondá, hogy talán neki ez alak fel sem tűnt volna, ha mindkét nadrág és zubbonya zsebeit kifordítva nem látja, s abból egy csomó összeirogatott papirt kihullva nem lát. A helyet, hol ez lehetett, megmagyarázva bizonyos valék, hogy Petőfi volt, mert az alig volt 100 lépéssel idebb, hol utolszor láttam. — Sirja felől is megbizonyosodtam. Ez a fehéregyházi határ felső felén északról lefutó patak martjára ásott közös sirban van, hová 134 más pajtásával közös sirba temettetett. A sirhalomra arra járó székely utasok soha sem feledik, egy-egy kődarabot vetni, s ha azt évente rendszeren ki nem egyengetnék, eddig óriási halommá lett volna.

Ennyi mindaz, mit Petőfi utolsó perczeiről tudok. Ezen tőlem hallottakat beszélték el nejemnek is, ki azon év telén B. S. társaságában idáig utazást tett, s miután ennyit hallott, megnyugodott benne, s innét visszatért. Én, ha érdekelve lett volna, szívesen ajánlkozom vala, a helyet, hol elestét hiszem, megmutatni, de a nálunk töltött nap kellemes változatai, a kedves kis nőt annyira elfoglalák s igénybe vették, hogy ezt tőle nem is várhatám.

Ezen pongyolán, de igazsághűn leirt nap emléket megírom, s a Vas. Ujság szerkesztőségével tudatnom azt tette kötelességemmé, mert habár ezt én többeknek épen így elbeszéltem számtalanszor, s azok talán közölheték is önnel, de azt hiszem, hogy azt nálamnál senki igazabban és részletesebben nem teheté, mert e nap emléke lelkembe az iszonyat minden színével any-

nyira van lefestve, hogy abból még az idő sem vala képes, egyetlen mozzanatot letörölni.

Ekkor esett el Daczó őrnagy, Bem tábornokot védve, miután előbb 8 dsidást részint levágott, részint megsebzett.

Ekkor lőtte meg magát Zeyk Miklós a Lüders tábornokára szemeláttára, hogysem megadja magát.

Itt kapott a híres Mákra 38 sebet, s mégis hü lova megmenté a fogásztól.

Törzsök Pista nevű fiatal huszár ez nap vont a tábornokot a mosárból, hová beledölt lovastól, s már elfogottnak, vagy elveszettnek hittük. A jó fiu leszállott lováról, az öregnek átadta, s lovát vezetve hozta át az elő-
 őrök között.

Lengyel József.

Arany János felhívása a Kisfaludy-Társaság ügyében.

A titoknoki jelentésből értesült már a tisztelt közönség, hogy a Kisfaludy-Társaság, most, midőn ujult erővel szándékozik félbenschakadt működését megkezdzeni, a siker reményét jó részben azon áldozatrakész honfiak és honleányok buzgalmába helyezi, kik, mint a szépirodalom barátai, évenként négy forinttal ígérkeznek járulni a Társaság céljainak előmozdításához.

A Társaság írótagjainak száma, megerősített alapszabályaink értelmében, negyvennél magasra nem emelhető ugyan: de az évdíjat fizető pártolók száma semmi által korlátozva nincs; sőt épen a Társaság és így az irodalom érdekében áll, hogy minél többen seregessenek köréje a hazai lelkesei, minden tekintet nélkül az egyéni állapotokra. A négy forint évi díj három évre ígértetik meg, s minden évben előfizetettik; az első négy forint tehát már most, és a jelen év hátralevő havaiban folyvást elfogadtatik.

Pártolónak a Társaság évenként bizonyos mennyiségű könyvvel kedveskedik. Egyelőre 60 inyi hasznos mulattató olvasmányt ígér minden évben; de reméli, hogy ez ívszámot a pártolók arányához képest főleg is emelheti. A pártolónak járó könyvekre nézve oly arányt állapított meg, hogy ezeknek körül-belül két harmada könnyebb olvasmányt (regény stb.) képezzen, az ily módon kiadandó eredeti vagy fordított műveket, az igazgató ajánlatára, maga a Társaság fogja kijelölni.

Mind az az iránti jelentést, hogy valaki a Társaság pártolói közé akar lépni, mind a négy forint évi díjat, ez utóbbit rendes nyugta mellett, alulírt igazgató fogadja el; szintén övé a felelősség, hogy a pártolók idejében pontosan és hiány nélkül kapják meg a könyvilletékeiket. (Lakása: üllői-ut és 3-pipa-utca sarkán levő szögletházban, 11-ik szám, hová minden e tárgyú jelentés, évdíj fizetés, bérmentve utasítandó.) A könyvárusok, kik e vállalatnál magukat érdekelni kívánják, előfizetők gyűjtése s beküldése által vehetnek részt, 25 száztóli kedvezményvel. A könyvárusnál előfizetők nevei is — ha az előfizetés 3 évre ígértetik — be lesznek iktatva a Társaság pártolói névsorába; de könyvilletményeiket nem az igazgató, hanem az illető könyvárus utján veszik. A könyvárusi procento kereskedésbe megy, azok részére, kik a Társaság pártolói közé beírva nincsenek; de kiadványait mégis birni ohajtják.

Nem szükség a hon szerető fiai és hölgyeit keresve keresett szavakkal hínom föl, hogy minél számosabban lépjenek a Társaság pártolói közé. A nemzet megmutatta, hogy érti s érzi hivatását. Midőn a komoly tudományak már-már diszcarnokot emel: a költészet nyájásabb istennőjéről sem fog megfélekedezni. Midőn gyümölcsöt vár: nem vonja meg ápoló gondjait a virágtól. A Kisfaludy-Társaság föléledése a nemzet közohajával találkozik. Itt az idő, itt az alkalom, a nemzeti nyelv és miveltetés ügyében újra egy hatalmas lépést tenni.

A görög bölcsék eszme-gyöngyei.

Diogenes az őt kérdezők ezen kérdésére: melyik állat harap legveszélyesebben? ezt felelte: a vadak között a rágalmazó, a szelidek között a hizelkedő.

Ugyanő tőle kérdezők: miért sárga az arany? — Azért — válaszolt — mivel sokan leselkednek utána.

Empedocles a tobzódva élő s kényelmes palotákat építettő honfiakról azt mondá: úgy tobzódna mintha másnap meghalni, s úgy építnek, mintha örökké élni akarnának.

Socratest megrugta valaki, s ő szótlanul eltűrte. E béketűrést mások csodálván, így szólt: hát ha egy számár rugott volna meg, vajjon perbe idézném-e érte?

Xenocrates a mások dolgait fürkészőknek ezt mondá: egyremegy, akár lábát, akár szemét tegye valaki más lakába.

Zeno, midőn valaki kérdező: minő szívvvel türi a szidalmakat? ezt felelte: épen úgy, mint midőn a követeket válasz nélkül küldik vissza.

Egyveleg.

+ (Ritka életkor.) Kisásziban, az Erzerum közelében levő Dagmar-nig nevű faluban él egy örmény, ki már 158 éves; haja hófehér, de mig egészen tömött; ő maga folyvást élénk kedélyű és egész-éges, s oly jól bírja magát ritka aggsága daczára, hogy rendszerint mindennap harmadfél órányi utat tesz Mus városba, több mint egy mázsa tejet vivén saját gazdaságából eladásra: a mi ha elkelt, sőt s már árucikket körülbelül egy mázsára valót vásárol és úgy teszi az utat hazafelé. — Sok fiatal ember megtanulhatná tőle, hogy kell az életerőt megkimélni.

+ (A „Szépirodalmi Figyelő“ programja szétküldetett.) Arany János, mint szerkesztő és laptulajdonos ígéri, hogy ez új hetilap oly tért szándékozik elfoglalni, mely nálunk ez idő szerint betöltve nincs. Célja e lapnak a magyar szépirodalom esztetikai fejlődését előmozdítani. Eszközli e célt I. Elméletileg: széptani értekezések, hosszabb, rövidebb tájékozások, fejtegetések által. II. Gyakorlatilag: 1) Szépirodalmi dolgozatok közlése által. 2) Szépirodalmi, ugy hazai, mint külföldi termékek egyszerű, vagy bírálatos ismertetése által. 3) Bármely irodalmi jelenség méltatása által, a mennyiben az aesthesis körébe esik. 4) Azáltal, hogy a hazai irodalmi, főleg szépirodalmi, intézetek — minő a Kisfaludy-Társaság — működését folytonos figyelemmel kíséri; valamint a költészettel rokon művészetekre is alkalmilag kiterjeszkedik. 5) Céljaira, ha mikor szükségesnek látja, a képző és hangzó művészetek segélyét is igénybe veszi. 6) Rövid napi-hireket közöl a bel- és külföldi társasélet, de leginkább az irodalom és művészet köréből. **Előfizetési feltételek:** A „Szépirodalmi Figyelő“ hetenkint egyszer — szerdán — s első száma november hó első szerdáján fog megjelenni. Minden száma legnagyobb nyolczadértü iven fog megjelenni. Az előfizetési ár egész évre — 1860. novembertől 1861. október végeig 10 ft., félévre 5 ft. Az előfizetési pénzek Heckenast Gasztáv kiadó-hivatalába küldendők. Tíz gyűjtött előfizető után egy tiszteletpéldány jár.

+ (Nagybecsű munka.) Heckenast Gusztávnál gr. Széchenyi Istvánnak egy eddig kiadatlan műve jelent meg, a „Hunnia“, mely anyanyelvünk ígérnyeit, felsőbbségét, hasznát é szükséges voltát az országlás terén, akkormég a latinnyelv ellenében, az ész és szív legyőzhetlen védeivel kimutatta.

+ (A „Széchenyi-naptár“, melyet Khern Ede szerkesztett s adott ki Brassóban, oly jó keletnek örvendett, hogy az 1861. első évi folyama még megjelenése előtt elkelvén, most második kiadásban fog megjelenni, melyre a nevezett szerkesztő s kiadó ujjalag előfizetést, illetőleg, megrendelést hirdetnek az előbbeni feltételek mellett. Az előfizetések 25 krjával október közepéig küldendők be Khern Edéhez Brassóba. Az egész tiszta jövedelem az országos Széchenyi-szoborra lesz fordítva.

+ („Borura derü.“) Ily czim alatt jelent meg Zalártól egy füzet költemény Emich Gusztávnál. A 159 lapnyi, csinosan kiállított munka ára 1 ft.

+ (Jókai Mór „Szegény gazdagok“) czimű regényének harmadik kötete elhagyta a sajtót. A negyedik, utolsó kötet is nemsokára követni fogja.

+ (Kövér Lászlótól) Kolozsvárott nemsokára egy érdekes mű fog megjelenni ily czim alatt: „A nemzeti viseletek, családi és társadalmi szokások a nemzeti fejedelmek korában.“ A munka a tárgy terjedelméhez képest a legkisebb részletkéig terjed.

+ („Az utolsó Szapolyai.“) Ily czim alatt jelent meg egy négy kötetes történeti regény Ábrai Károlytól. Kiadó Emich Gusztáv.

+ (Thali Kálmán „Karpáti kürt“) czimű költeményfüzére második kiadásban jelent meg Pfeifer Ferdinándnál, a költő arczképével. Bolti ára 1 ft 30 kr.

+ (Ormodi Bertalan a „Magyar romanzero“) II-ik kötetére hirdet előfizetést. Ez három önálló füzetből fog állni; az elsőnek czime: „Tavaszi felé!“ s megjelenik nov. 15-re; a másodiké: „Nemzeti viszhang“ s megjelenik nov. végén; a harmadiké: „Magyarhon ébredésének romjai“ s megjelenik dec. végén. A megrendelési pénzek (1 ftjával) nov. 15-ig szerzőhöz (vácz-ut 18. sz.) küldendők.

+ (Egy külföldi regény) jelent meg a napokban fordításban, ily czim alatt: „Szívbeli tartozások;“ írta Maquet Ágost, fordította Gerő. E regény tavál a „P. N.“ tárczájában látott először napvilágot, most pedig önálló kötetben jelent meg.

+ A kecskeméti nyomdából is egy becses történeti munka került ki. Ez „Kecskemét városa története“, oklevéltárral, Hornyik Jánostól.

△ (A kolozsvári nemzeti színháznál Széchenyi nevére alapítandó drámajutalomra) részint készpénzben, részint aláírásban eddig bejött 2207 ft. 27 kr. és 10 db. arany.

+ (A „Zöld Ördög naptára 1861-re“) szintén megjelent, elmés, csipős tartalommal és sikerült képekkel. Ára 80 kr.

△ (Hugo Viktor száműzött francia író) legközelebb egy „Les Misérable“ czimű regényt irt, melyet a „Presse“ lap akarván tárczájában közölni, kiadója 150,000 frankot ígért érte; Hugo Viktor azonban 300,000 frankot kér regényeért.

⊙ (A „Zenészeti Lapok“) október eleje óta rendszeren jelennek meg. Tulajdonos s felelős szerkesztő Ábrányi Kornél; főmunkatársak: Bartalus István, Mosonyi Mihály, Rózsavölgyi Gyula. — A lap megjelenik hetenkint szerdán egy iven. — Előfizetési ára: postai szétküldéssel egész évre 10 ft. 50 kr., félévre 5 ft. 25 kr., évnegyedre 2 ft. 70 kr.; helyben évre 10 ft., félévre 5 ft., negyedévre 2 ft. 50 kr. Az első szám tartalmát következő cikkek képezik: Tájékozásul; Tárcza: levelek Paulina kisasszonyhoz; A magyar zene; Magyar zeneszerzemények; Egy magyar zenetörténelmi mű szükségéről; Bel- és külföldi ujdonságok; Egyveleg; Nyílt posta. — Tehát irodalmunk ismét egy új szaklappal szaporodott, melynek ohajtjuk, hogy éltessé a közönség pártolása.

Közlekedés.

⊙ (A trieszti Lloyd-társulat), miután a maga emberségéből már sokáig fenn nem állhat, iparkodik egyesülni főversenyársával, a brémai Lloydal. Ha megegyezhetnének, akkor a brémai Lloyd az északi Európával s Amerikával közlekedést, a trieszti pedig a keleteli s délleti érintkezést választaná terül.

Ipar, gazdaság, kereskedés.

⊙ (Papirmalom-eladás.) A Körömczön levő s a pesti egyetem alapjához tartozó géppapirgyárt, okt. 24-én ott helyben elárverezik. A kikiáltási ár csak 30,000 ft. E gyár közvetlen a körömczi nagy vízvezeték mellett áll.

△ (Lótenyésztés.) A f. évi sept. 25-én Debreczenben a lótenyésztési állami jutalomdíjakért történt pályázat alkalmával 18 tenyész-kanczát vezettek elő, és pedig 10 anyakanczát szopós csikóval és 8 hároméves kanczát. A csikós-kanczákért kaptak: 25 aranyat Petrovics András; 6 db. aranyat Petrovics András, Fancsovics Mátyás, Koszorus Lajos és Harsányi Sándor. A hároméves kanczákért kaptak: 15 db. aranyat Kain Albert; 6 db. arany Koszorus Lajos, Balogh István, Molnár András és Nagy György. Ezenkívül minden díjnyertes lótenyésztő egy ezüstérmét is kapott; sőt a főnebb irtakon kívül ezüstérmét kaptak még: Kovács Dániel, Somogyi Mihály, Hajdu Mihály, Kiss György és Király István.

+ (Indítvány kereskedőink számára.) Valaki a „P. Hirnökben“ következő indítványt tesz: 1-ör Használjuk kereskedéseinkben és irodáinkban közlekedési nyelvéül a magyar nyelvet. 2-ör Hogy alkalmas műszavaink országszerte elterjedjenek, és új műszavakkal bővítessenek, e czélra tehetősb kereskedőink tüzzenek ki pályadíjakat.

b. (Uj guano.) A nagy Ocean közepén a Jarvis- és Baker szigeteken nagymennyiségű guanot fedeztek fel, mely az eddig ismert perui guanónál tetemesen jobb és a mi fő, olcsóbb is.

Közintézetek, egyletek.

— (A pesti kaszinó) igazgató-választmányának első ülésében Szilágyi Virgil levele olvastatott föl, melyben ezen egyesület másodizgatójává lett megválasztását köszöni, de azt el nem fogadhatja; a választmány e lemondást tudomásul vevé, s másod-aligazgatóul ideiglen Királyi Pált helyettesíté. Ugyanezen ülésben pénztárnokul közakarattal Stuller Ferencz választott meg. A szállás butorzásának teljesítését egy 5 tagból álló választmány fogja végezni, mely néhány nap mulva munkáját befejezvé, a választmány az egyletet meg fogja nyitni. A kaszinó előleges szükségletei földözéseül, a jelen volt választmányi tagok, évi illetékeiket befizették.

b. — (Külföldre utaztató-egylet.) Gróf Széchenyi Ödön azon fáradozik, hogy fiatal lelkes főurainkból egy külföldre utaztató egyletet hozzon létre. A társulat részvényeken alapulna, melynek tagja évenként bizonyos összeggel járulna a szép czél előmozdításához. A társulat mindenekelőtt nyilvános könyvtárt szerelne fel Pesten, a tudományos utazásokhoz szükséges előismereteket tartalmazó könyvekből. A társulat a részvények s alapítványok útján bejövendő összegből az arra méltónak talált utazni vágyót anyagilag gyámolítaná s tagjai terjedt ismeretségénél fogva ajánlólevelekkel látná el. Itt azonban csak a tudományos czélokhoz teendő utazások értendők, milyen volt Körösi Csoma Sándoré, Regulie és ujabban Magyar Lászlóé Afrikában. — Egy ily társulat felette sokat tehetne szellemi vagyónunk növelésére, azért reméljük is, hogy az érdemelt pártolásra talál.

+ (A Muzzeum dísztermére) ujabban következő hölgyek küldték be a náluk begyűlt adakozásokat: özv. Szirmay Hugóné szül. Csoma Josefina Csanáloson (Zemplén) 27 ftot, Horváth Stefánia Vásárhelyen 73 ftot, Jurkovic Lászlóné szül. Hegedüs Antonia Pesten 38 ftot, özv. Almásy Bertalanné szül. Blaskovics Szent-Mártonban — saját adományát — 20 ftot, Kún Miklósné Miskolczon 35 ft, Kürthy-Pély Berta Barsban 125 ftot, Matolay-Nagy Ida Zemplénben 53 ft 20 krt; gróf Somssich Imréné 6 aranyat s 586 ft 14 krt küldött be. Az egész eddigi összeg 81 arany és 23,281 ft 14 kr. — A Muzzeum termei gyönyörűen elkészültek; ellenben a megrendelt faragott székek — mint a „P. H.“ megjegyzi — nagyon faragatlanul ütöttek ki.

△ (A magyar gazdasági egyesület) választmányi ülése sept. 29-én. A Hoibrenk Dániel ur hietzingi kertjében (Bécs mellett) megjelent küldöttség jelentését olvasák fel. A küldöttséget leginkább érdekli Hoibrenk ur szőlőmivelési módja. Hoibrenk ur technikus fogásai a szőlőmivelésben igen egyszerűek, t. i. a tőkét az őszszel földdel betakarja, mint azt a lugas mivelnél tenni szokás, tavaszszel meghogy két termő-vesszőt, a többit egy szemre metszi meg. A meghagyott két termő-vessző egyikét jobb, másikat balfelől lehajtja, de úgy, hogy a vesszők nagyobb része vízirányos helyzetbe jöjjen, a végüket pedig ennél alantabbra hajtja. Az ilykép lehajtott vessző összekötetik a szomszéd tőkének ugyanigy lehajtott termő-vesszőjével, hogy mindketteje e helyzetbe tartassék meg. A természetek így egyig mind kihajtanak; alva egy sem marad, hanem mindegyik meghozza a maga gyümölcsét azon csodás termékenységvel, melyet e kezelés után láthatni. Május vége felé, mihelyt a fürtöcskék észrevehetők, azonnal eltávolítatnak azon hajtások, melyeken gyümölcs nem mutatkozik, azok pedig, melyeken fürtök vannak, a fürt fölött levő második levél után elcsipetnek. Ebből áll a termő-vesszők kezelése. Az így kezelt tőkéken 40—80 fej szőlőnél kevesebbet sehol sem látni. A tőke a többi években szintén saját módon ápoltatik, de a mit itt tér hiánya miatt nem írhatunk le.

⊙ (A tolna-s fejmegyei agarász-egylet) e hó 17. és 18-án tartja első díjagarászatát Dunaföldváron. A szállást rendelni ohajtók Katona Zsigmond urhoz forduljanak D.-Földváron.

⊙ (A zemplén-ungmegyei gazdasági egyesület) e hó 11-én S.-A.-Uj helyen, a délelőtti órákban tartja alakító nagygyűlést.

Mi ujság?

— (Az evangélikusok egyetemes gyűlése) volt Pesten a lefolyt hét egyik nevezetes eseménye. A négy superintendens 12 év óta október 10-kén gyűlt össze legelőször, még pedig az ország minden vidékéről összesereglett nagy számú és fényes képviselők által. Az egyház és iskola férfiaival kívül a világiak száma igen nagy volt, itt láttuk a legelőkelőbb s historiai nevű protestáns családok mai sarjadékait s meggyőződöttünk őseik emlékéhez méltó vallásos buzgóságukról. Az egyetemes gyűlés rendes elnöke, gróf Zay Károly meg nem jelenhetvén, a legidősb egyházkerületi felügyelő foglalta el az elnöki széket, a hajdani alkotmányos napjaink mozgalmas életéből ismert báró Prónay Albert. Jelen volt ezuttal mind a négy superintendens: Sztromszky a dunamelléki, Haubner a dunántuli, Székács a bányai, Máday a tiszai kerületből. Itt volt a négy kerület felügyelője: b. Prónay Albert a bányai, Szentiványi Márton a dunamelléki, Zsedényi Eduárd a tiszai, Radó Lajos a dunántuli kerületből, s ezen főtisztviselők sorában foglalt helyet b. Prónay Gábor, mint a rendkívüli idők folyama alatt fennállott „középponti bizottmány“ elnöke. Az első nap legfényesebb szónokai közé tartoztak: Zsedényi, Szentiványi, Prónay, Székács, Máday, Havjár, Zmeskál, Bánó stb. kik a protestáns egyház sérelmeit meghatóan tolmácsolák, minek következtése egy, Ó Felségéhez intézendő újabb felirat szerkesztése lett. — Az első nap gyűlése után mintegy 200-an gyűltek össze az Európa teremben rendezett közlakomára, hol meghívott vendégekképpen jelentek meg számosan a más felekezethez tartozók közül is, névszerint a tud. Akademia két elnöke gr. Desseffy Emil és b. Eötvös József, gr. Ráday Gedeon és Török Pál superintendens, Danielik János kanonok, Mariznati g. n. egyesült apát stb. A lakomát hazafiúi érületű áldomások fűszerezék.

+ (Az Istenhegyi kápolna fölszentelése.) Istenhegynek nevezik a Buda környékén levő hegyek közül azt, a mely ismertebb nevén Svábhegynek is neveztetik, s a melyet a fővárosi ifjuság a lefolyt nyáron Széchenyi-hegynek keresztelt el. E hegyen áll a kegyes adakozásokból szent László király dícsőítésére emelt kápolna, melynek fölszentelését f. hó 7-kén Magyarország hercegprímása személyesen végezní méltóztatott. Már kora reggel tódult a nép a nevezett hegyre, hol Budaváros tanácsa s a hegyi birtokosság díszes magyar ruhában várta a négyes fogatán fényes kísérettel érkezett főpapot, kit a tisztelgők élén b. Eötvös József hazafias beszéddel üdvözlött. A hegy utain mindkét oldalról nemzeti, primatiális és városi zászlók lobogtak, föl egész a diadalkapuiig, hol ő eminentiáját az ezerekre menő tömeg sokáig tartó éljenriadásokkal fogadá. A templomszentelés gyönyörű szertartással ment végbe, melynek befejezése után Funk Károly budai krisztinavárosi lelkész, hazafias eszmékkel ékesített alkalmi egyházi beszédet tartott. A szent beszéd után nagy mise következett, mely alatt a Szepessy Imre kegyesrendi áldozár s főgym. tanár által képzett gyermekkar igen szépen énekelt. A szertartás befejeztével ő eminentiája megáldá a körüle összesereglett híveket, aztán lelkes éljenzések közt a szomszéd lakba vonult reggelizni, mialatt a nép a Szózatot éneklé s a hazát és a primást élteté. Végre ő eminentiája a ház küszöbén megjelent s a sokasághoz intézett szavait azzal fejezé be: hogy miután megadtuk az Istennek, a mi Istené, adjuk meg a hazának is, a mi a hazáé: éljen a haza! A nép csak a primással egyetemben hagyá el az ünnepély színhelyét, s őt, lelkes örömrivalgások közt s a Szózatot énekelve, budai palotájáig kíséré. Azután az ifjuság, nemzeti zászlókat lobogtatva Pestre jött át, s örömittasan vonult végig a Dorottya- és váci-utczán, egész a városháztérig.

b. — (Strausz, bécsi zeneszerző) hir szerint, a jövő farsangra Barkóczy-csárdást, Szécsen-negyest, Hein-keringőt, Petrinó-mazurkát, Mocsonyi-kolót stb. fog készíteni, s a táncztermekben előadni.

+ (Bogya Róza kitüntetése.) Rasch Gusztáv berlini írótól nem rég három mű jelent meg egyszerre, melyek egyike „Felvidéki vándorlások“ czim alatt „Signora Rosa de Rudanak“ (Bogya Rózanak) van ajánlva.

— Lakatos Sándor tánczművész értesíti a közönséget, hogy egy korszerű új tánczot szerzett, ezen táncz a régi füzértánczot pótolja, semmi tanulnivaló az egészben nincs, az előtánczostól fűrt a táncz jó menetele. A táncz neve: „Egyesüljünk.“ A figurák nevei: 1. Testvériség (magyar táncz); 2. Egyesség (tót táncz); 3. Kézfogás (horvát táncz); 4. Mind halálig (szerb-kolós táncz); 5. Örökké tartson (oláh-román táncz). Ezen tánczot legközelebb a nemzeti színpadon ünnepélyesen be fogja mutatni.

+ (Az „Aldunai Lapok“ szerkesztője) Kolmár József helyett ezentul Sebők József leend. Czimét is megváltoztatja s jövőre mint „Bajai Hirnök“ fogja pályáját folytatni.

+ (Adakozás.) Gróf Károlyi Lajos, Nyitra megyének egykori kedves emlékeztető főispánja, a magyar Akademia palotájának építésére 6000 ftot küldött urbéri kötelezvényekben.

△ (A balaton-füredi nyári-színház építése) gyorsan halad előre, s nagy része még ez őszszel fedél alá kerül. Szólandunk e tárgyrol még bővebben is.

△ (A hitelintézeti sorsjegyek) legközelebbi huzásának 200,000 főnyerője, egy alig 20 éves fiatal embert, Beurle Károlyt, a pancsovai sörház könyvvivőjét, tette szerencsésé.

⊙ (A zentai Tiszahidat), minden avval járó joggal együtt Marczibányi Lőrincztől legközelebb Zenta város 25 ezer ftért megvette s már a jövő tavaszkor egy nagy tiszai hid építését meg fogja kezdeni.

— (Templomszentelés és eljegyzés.) Vasból írják: *Vasmegyében E-Hetyén* egy igen szép ünnepnek voltak tanúi. A honleányi s emberbaráti tetteiről egyiránt ismeretes *Gothárd István* assz. ő nga a helybeli r. kath. templomot ujja alakittatván, sept. hó 30-án tartá ennek felszentelési ünnepét. A vidékbeliek nagy számban vettek részt ez ünnepélyen, melynek érdekét a jeles egyházi szónok *Szabó Imre* esperes ur szép beszéde is növelé. Meglepő volt az egyházi szertartás után a házassági hirdetés, melynél fogva *Kemenes* vidéke két leggazdagabb családja lép rokonsági frigyre egymással. Felső-Büki ifjabb *Nagy Sándornak* jutott a szerencse, hogy a lelki és testi kellemeiben gazdag *Gothárd Rózsa* kisasszonyt oltárhoz vezesse. Mi csak szerencsét kívánhatunk e szép frigyhez, annyival inkább, mert meg vagyunk győződve, hogy a derék ifju párral a családi örömök nem fogják elfeledtetni a hazát, melynek az tartozik legtöbb áldozattal, a ki annak legtöbb áldását élvezi; s pedig minő nagy áldás a kiváló anyagi jólét mellé az édes gyönyörökben gazdag *családi boldogság*. A két jó anya áldása ezuttal könnyűben fejező ki magát. Itt egy országosan ismert nemes tettekben gazdag lélek egész fényében a közelmérének — amott egy szerény — családi körébe visszavonult nő, kinek minden lépését a szegények áldása követi: édes anyja ő minden árvának, menhelye minden üldözöttnek, ápolója, vigasztalója minden lelki, testi szenvedőnek. Ily nemes anyák kérését meghallgatja az ég, s gyermekeikben jutalmazza meg őket. — Az egyházi ünnepélyt barátságos lakoma követé, de a kedv szokott kifejezéseinek *el kellett maradni* Sokan voltak, s bár a magyar ember megfér egymás mellett, kivált ha mulat, mégis azt találtuk, hogy az a „*tolakodó kályha ezuttal felesleges volt a szobában.*“ — S. P.

— (Reményi Iglón.) Igló, sept. 26. Városunk egyhangú életét egy pilanatra felzavará szeptember 24-kén Reményi hegedűje. Furcsán esett nekünk, kik leginkább Früstök cigány, vagy ha már jól megy dolgunk, a margiczányi cigányok zenéjében látjuk a non plus ultrát, azt hallanunk, miként tilinkozik, fuvolázik, nevet, sir, füttyöl az a hegedű. Ugy hiszem, senki sem csalatkozott Reményiben és reményében, a ki résztvett a hangversenyben, abban pedig kis városunkhoz képest elegenden vettek részt, mindamelllett, hogy a helyek ára itt soha nem hallott magasságra volt emelve. Reményi még 23. este fogadtatott Fest Imre ur házában, melyet régóta megszoktunk mint oly hajlékot tisztelni, hol a művészet, tudomány, ipar, általában minden szép, nemes és jó meleg pártolásra talál. — Még ugyanaz este szerencsénk volt, művész hazánkfiát egy jó kedvű tarisznyás multságban üdvözölhetni, a hol az ő beretvált egyénisége is járta a csárdást, de nem valami különös szépen. Ott volt az ő hideg angol utitársa is, s hogy ez mennyire vitte már, midőn Magyarországon van, a német nyelvben, kitétszik a következőből is. Malacz pecsenyét evett. Kérdezek tőle: mit eszik? — „*Szwein*“ volt a felelet. — Nem *Szwein* az, igazítá egy valaki, hanem *Ferkel*. — „Ah, Erkel compositor“ — mondá nyugodtan, s tovább falatozott. — Reményi hangversenyének a java tulajdonképen csak az előadás után következett, midőn a kaszinó teremben egyszerű vacsorához ültünk. A jó kedv minden toaszt után nagyobbra nőtt; — az iglói dalárda, mely — köztünk legyen mondva — szintén fellépett a művész hangversenyén, kinevezte őt tiszteletbeli tagjának; ugyanezt tevő a kaszinó is, s kedves vendégünk megígéré, hogy legközelebb szerzendő egyik dalát az iglói dalárdának fogja ajánlani, a minthogy szives is volt azt jóltalált arczképével megajándékozni. — Tudva levő dolog, hogy Igló a felső magyarországi bányászatnak egyik főhelye, s hogy itt sok fiatal bányászféle ember van. A bányász bursch-élet sok érdekes sajtáságaihoz tartoznak azok az értelemben oly gazdag, öröklé ifju, sokszor a formára nézve is oly különös dalok. A selmeczi élet szokása szerint felköszönték őt ilyenekkel is, s némelyiknek melódiáját nagy figyelemmel látszék kísérni. De legmagasabb fokát érte el a jó kedv, midőn tisztelt művész hazánkfia hegedűjét parancsolá elő; az a lelkes játék, azok a veszett nóták, az a halálsend és az a viharos kitörése az értelemnek, mely mint a hullám ragadott bennünket majd föl a magasba, majd le a mélységbe, míg a hegedű hurjai ketté nem pattantak — öröklé felejtethetnek lesznek előttem. — Miért irom mindezeket? Csak azért, hogy legyen nyoma annak, hogy Reményi minálunk is volt, — hogy mi is hódolunk a művészet hatalmának, hogy mi sem rontjuk hazánkfia dicsőségét, ha azon koszorúhoz, melyet a távol világ homlokára tűzött, mi is öröklé fenyveseink egy csekély galyacskaival járulunk. — Bevégzem tudósítámat egyik toasztozónk (Dr. Tavasy Lajos) kívánatával: „*ellenünknek hegedüljön sz. Dávid, nekünk hegedüljön Reményi!*“ — *Carlo pagó*.

— (Reményi Selmeczen.) Selmecz, okt. 4. Tegnapelőtt üdvözöltük hazánk művész fiát „Reményi Edét.“ — A fogadtatás nem nagyszerű, de igen szives volt. A selmeczi lövészegyesület, tiszteletére a szeretett vendégnek diszlövöldözést rendezett, hol ő is lött, és miután harmadik lövésével a szöveget kilötte, a mozsarak dörgése alatt rögtön a testület tisztelettagjának feliktattatott, és egyszermind egy emlékéremmel megtiszteltetett. A hangverseny a Manchatho-féle ház, izléssel feldiszipített zsufolásig meg telt termében mint mindenütt, itt is általános lelkesedés mellett ment véghez. Nem hiszszük, hogy ennél lelkesebb és szebb hangverseny lett volna. Az értelmiség hazafias érzelmű része által rendezett diszlakoma, — melyben a jó kedvet, több hazafias s humorisztikus beszéd és Reményi vonója, egész a lelkesedésig emelte — csárdással és a Szózat eléneklésével végződött. Ma reggel elbucszott tőlünk és körutját Lévára folytatta.

— (Reményinek felsőmagyarországi körutját illetőleg) azokon kívül, miket fentebb külön apró tudósítások után közöltünk, még következőkről tudósíthatjuk olvasóinkat. A művész szepesi győzelmei után Liptómegegyébe indult. — Reményi a Liptó-Szent-Miklóshoz, mint a hangverseny helyéhez, közeleső *Szent-Ivány* nevű faluba, a nagyhirű Szent-Iványi családhoz szál-

lott. Ha valahol, bizonyosan Szent-Iványban lehet még a régi magyar élet hű képe akadni. Magában Szent-Iványban a Szent-Iványi-család körülbelől 15 kisebb családra oszlik, melyekben a férfiak a közügyekben, a hölgyek pedig házi erényeik által tűnnek ki. Szent-Iványi Márton, idősb és ifjabb József és István, Imre, Adolf, Kálmán, Barna, Bogomér, Géza, Pál, a hazának mind megannyi hű fia, s ha ezekhez, a főköttős és pártás hölgyeken kívül még hozzácsatoljuk a megjelent többi urak főbjeit: Kubinyi Bertalant és Árpádot, Platty Gyulát, Majláth Bélát, gr. Nyári Gyulát, Benedekfalvy Árpádot és Vendelt, Janik Jánost, Pattornyayt, Luby Boldizsárt stb., elgondolhatjuk, mily színezetű lehetett a társaság, melynek Reményi több mint két napig ünnepeltje volt. — Sept. 28-án volt *Liptó-Szent-Miklós*on, a hangverseny oly magyarosan díszes közönség előtt, hogy bizony Liptó és Debreczen között még egy augsburgi tudós sem tehetne különbséget, oly számu hallgatóság előtt, hogy soknak juthatott a népdal eszébe: „*Kicsiny nekem ez a ház . . .*“ és végre — mit talán előre kellett volna bocsátani — olyan zenével, milyen a Reményi. Másnap a Szent-Iványiak és mások többen számos fogattal Reményit Szent-Iványból egész Rózsahegyig kísérték, hol, miután egész nap vele mulattak volna, késő éjjel vettek tőle érzékeny bucsut. — Reményi sept. 30-án érkezett a gyönyörű sturezi hegyen (melynek nagyszerűségét az angol Beale is bámulva csodálá) keresztül *Besztercze-Bányára*, hol, midőn zenéjét okt. 1-én bemutatná, szintén a legnagyobb tetszéssel, szünni nem akaró tapsviharral és nemzeti szín szalagos koszorúkkal fogadtatott. Este pedig a dalárda által lepetett meg igen gyönyörű magyar négyes dalokkal. — Okt. 2-án este érkezett Reményi *Selmeczre*, hol már a határon lovas küldött fogta el, ki, miután üdvözlését pár szóval tolmácsolta volna, a városba vágatott, megviendő hosszú várakozásának eredményét. Reményivel ez közönségesen így szokott történni, a honnan megy, csak nagy bajjal és igen későn eresztik el; a hová pedig menni szándékozik, igen jókor várják. A selmeczi ismert kövezeten döcögő hintót a városban harsány éljennel üdvözölték, s e percztől kezdve volt alkalma tapasztalni Reményinek, mily művészetkedvelő és magyar érzésű nép lakja e várost is. A feldiszipített hangverseny-terem, nagysága daczára sem fogadhatá be október 3-án a Reményi hallhatására sereglőket. A kilépő művészt szebbnél szebb szalagos koszorúkkal fogadták a tisztán magyar köntösben tündöklő hölgyek. Selmeczen Reményit a lövészegylet szívélyesen meghitta; a lövöldébe érkezését taraczkok dörgése jelentette; és miután beszéddel üdvözöltetett volna, az ezüstérmek mellé függeszték, s tiszteletbeli taggá avatták. Igen nagy lelkesedést és örömet okozott a lövöldében, hogy Reményi harmadik lövésére épen a központot találta, melyet, valamint távozását is, taraczkok dörgése és a rendes kitüntetés követett. — Selmecz után *Léva* következett, hol okt. 5-én volt a hangverseny, mily hatással? azt a koszorúkon, kihívásokon kívül azon jellemző körülmény mutatta, hogy midőn vége is volt a hangversenynek, az egész hallgatóság mozdulatlan maradt, szerette volna újra meg újra hallani. Hangverseny után nagyszerű szürettel lepték meg a művészt a polgármester szólejében. A körülbelől 500 személyből álló népes szüreten számos üdvözlő köszöntés mondatott Reményire, ki mindezt feleletekkel s hazafiai dalaink eljátszásával köszönte meg. — Léva után *Érsekújvár* hallotta okt. 7-én Reményi nyirettyűjének hangját, az őszi-idők daczára is gyönyörű és nagyon sok koszorúra kötött háromszínű szalagokra méltán mondotta humorosan a művész, hogy, ha szükségbe jőne, a hazájában kapott szalagok is képesek volnának életét biztosítani. Mielőtt Reményi Angliába visszatérne, családjához Pestre fog sietni, s néhány hangversenyyel fog elbucszni fővárosunktól s általa az egész hazától, mely őt annyi kitüntetéssel fogadta, s melyet neki egyik szelétől a másikig a jelen — századokra kiható — körülmények között bejárni szerencséje volt, hogy mindenütt hirdesse zenéje által a művészet hatalmát, azután pedig, okkal-móddal, az ennél is nagyobb hatalmasságot: a *hazaszeretetet!*

— *Liptó-Sz.-Miklós*, sept. 30. Már minap említettük, hogy Liptóban magyar szintársulat működik. E tárgyról ujabbán a következő tudósítást veszszük: „Örömmel ragadok tollat, midőn megynék szellemi mozgalmát becses lapjában köztudomásra juttathatom, s a jelenségekből, melyek minden alkalommal nyilvánulnak, bizton itélhet az olvasó közönség, hogy székvárosunk elnevezését, mely azt: „*a felföld Debreczenének*“ mondja, becsülettel megérdemli, mert a közlekedés itt is olyan fokra hágott, mint az ország szívében. De míg szellemi életünk bővebb adatait közölném, most csak a következőkre szoritkozom. Székvárosunkban Györfy Antal színész társulata mulattatja a közönséget, s a részvét, melylyel fogadtatik, legszebb jelét mutatja ott, midőn a mindig zsufolt teremre utalva, a tisztelt polgárság tömegesen jelennik meg az előadásokon, vetélkedve a nemesi osztály hazafiaságával. Az előadásokról, máskor. Sept. 28-án rendkívüli esténk volt. *Reményi Edé* hangversenye yillanyozta fel egész megyénket. Sietett mindenki büvös hangszerét hallani. Midőn kilépett az emelvényre, koszorú-záporral fogadák lelkes hölgyeink. Művészi előadása bámulatra ragadott mindenkit, s szünni nem tudó tapsvihár követé játékát. A hangverseny végeztével a közel fekvő Szentiványban lakoma rendeztetett tiszteletére, hol jeles zenésünk Pityó Józsi bandája kivilágos kiviradtig húzta a jó csárdásokat, s Reményi volt az első, ki megkezdé a táncot. Meg kell még említenem Sz. Barna jeles toasztját, melylyel Reményit felköszönté, s ki azzal viszonozá azt, hogy felkapva hedegűjét a legdicsőbb élvezetet szerzé számunkra. Más nap egész fogat-sorral kísértük a távozó honfiumvészt Rózsahegyig, hol bucsulakomat ülve könyes szemekkel váltunk meg tőle. Fogadja a honfi művész még egyszer üdvözlésünket! — M. B.

— (Türelmetlenség.) Nógrádmegye Felső-Pentz helységében egy helybeli, tiszta érzelmű izraelitá hittársai, csak azért, mert a zsinagógában ma-

gyar öltönyben, sarkantyus csizmával és tollas pörge kalapban megjelenni merészelt, midőn abból kijött, utközben, mint a jó agarak a nyulat, jobbra balra kapkodták, szemrehányásokkal illették. köpködtek stb. — Szeretném tudni, hogy Mózes népe nem inkább a széles fővegeket hordotta-e, mint a köcsög kalapokat? vagy éppen ez utóbbihoz van vallásuk szertartása esküdvé? Hogy ehhez éppen a köcsög kalap illenék, az nevetséges, miután a divat és kor szelleme azt kiküszöbölte; vagy talán a magyar öltönyt ünnepi ruhának nem szándékoznak emelni, csak az utcákon és kávéházakban akar-nak vele parádézni? — Kérdezi Vácson, okt. 7-én. — B. E.

+ (Szigetvárról) a „Buk. Magyar Közlöny“ szerkesztőségéhez a Vas. Ujság szerkesztősége utján 19 ft. 30 kr. küldött egy levél kíséretében, melyben a levélíró megemlíti, hogy Szigetvárott, Zrinyi Miklós évi emléktünnepén egy lelkes körben megemlékezvén bukaresti magyar testvéreinkről is, hogy ők is megemlékezzenek e napról, aláírás rögtönözöttet segélyezsükre, minnek a főnnebbi összeg lön eredménye. — Tárnopolból pedig Thuransky Marcell husz ftot küldött a „Buk. Közlöny“ egy példányára, azon kérelemmel, hogy a felesleg azon nemes cél elérésére fordíttassék, melyre e lap kiadása határozottatott.

— (Mükedvelők Irsán.) Irsa (Pest), szeptember 20. Irsán s a szomszédos Alberti községben néhány lelkes kisasszony és tanuló ifjú, társulata állván, auguszt és szeptember hónapokban hat színi előadással lépett fel az irsai evang. iskola teremében hevenyészett színpadra, a tiszta jövedelmet az evang. iskola javára ajánlván. — A kis társulat oly közelgőülésre volt képes előadásait rendezni, hogy még sokáig fogunk emlékezni azon kellemes órákra, melyekkel bennünket meg-megleptek: A darabok, melyeket előadtak, következők: *Kisérlet, Vén bakancsos és fia a huszár. A fűsvény, Szeget szeggel, Nagy Apó, és Csikós.* A mükedvelők ezek valának:

Faggyas József Nagy Barátiról, Székács Ferencz Pestről, Pap Mihály Szolnokról, Henrik Gusztáv Pestről, Molnár József Czeglédéről, Freyfeld Mihály helybeli, Csenge Gusztáv és Csenge Vilmos helybeli, Szász Kálmán helybeli, Juhász Gyula Albertiről, Clementisz Pál Albertiről, ifj. Dioszeghy Sándor helybeli, Dinnyés Amalia kisasszony, helybeli, Juhász Etelka k. a. Albertiről, Juhász Amalia k. a. Albertiről, Clementisz Paulina k. a. Albertiről, Szász Hermina k. a. helyből. — A bejött tiszta jövedelem a színházi kiadások levonása után 30. osztárk értékű forint lett. — A társulatnak vezére, s a színpadi diszítványok úgy szólván elővarázsolója Csenge Gusztáv volt.

— (Két testvér-menyasszony ajándéka a vallás oltárára.) Dobozról, Békés-Csanádmegyéből, sept. 30-tól írják: Ha egyéb jelekből észre nem vennők is az ősz megérkezését, az egymásután jelentkező házassodó párok eszünkbe juttatják, hogy itt van a természetnek e szép szakasza. Engedjék meg e lapok olvasói, ezen mi egyházunkban egybekelt s még ezután is egybekelendő pároknak legelsőjét bemutatnom azon hölgyeknek, kik keblök legszebb ékességének tartják mindenkor a vallás és Ur háza iránti kegyeletet, a vallásos buzgalmat. — Két testvérhölgy, egy az Ur veteményes kertében működő gondos kertésznek, édesatyának gyermekei, egyik szomszéd egyházban egyházi hivatalban levő két ifjunak választott menyasszonyai fogadának e hó 27-én örök hűséges Hymen oltáránál. Nem festem itt a szép látványt, melyet a vallásos keblű menyasszonyok s ezek nyoszolyó társai ékes magyar öltözete nyujta a kettős szertartásra felgyült résztvevő gyülekezetnek; nem a könyes arcokat, melyektől menyasszonyaink körülvetének, midőn boldog vőlegényeik elvívék az őket szeretőkköréből, nem festem a jó kedvben lefolyt lakadalmat sem, melylyel ezen kettős ünnepélyt bezártuk, — mindezek elmaradhatlanok a legtöbb lakadalmi ünnepélyeknél. — Csak azon menyasszonyaink vallásos műveltségét tanúsító ajándékot mutatom, s említem fel, melyet e szép lelkű menyasszonyok e rájuk nézve fontos nap emlékeül az Ur oltárára ajánlottak. Megigérték ugyanis, hogy ékes templomunk szószékét, ahhoz illő terítéssel ajándékozzák meg, s keresztelő-édesnyűnkét újabbal cserélik fel. — Ha nem százakat érő is ezen áldozat, de nagygyá, becsessé teszi azt a vallásos buzgóság s az Ur hajléka iránti kegyelet. — A mely hölgyek így hagyják el azon sz. helyet, melybe az

Urát imádni szokták, nem lehet, hogy boldogok ne legyenek. Vajha! minden menyasszonyok, kiknek tehetségökben áll, így tennék emlékezetessé ama nagy napot, mely őket rendeltetésök egyik céljához juttatá, talán több virágot szedhetnének a pályán, melyre sorsuk vezeté, talán sokan derűtben látnák fejök felett a házassálet egét, s nem vonulna oly sok setét felhő feléjük, talán ily tett emlékével sok nőkké lett hölgy még boldogabb lenne. — Somodi Lajos.

+ (Kőhegyi táncszerzeménye.) Kőhegyi József tánczmester, mint már említettük „Magyar-horvát tánczot“, szerzett s azt gr. Károlyi Edének ajánlta. E táncz régi eredeti magyar tánczlejtésekből van összeállítva, a horvát nemzeti táncz beleszővésével, s benne a testvérség eszméje van kifejezve. Egyszerűsége mellett azon előnnyel bír, hogy akárhány pár tánczolhatja s akárkikor elhagyható és ujrakezdhető.

⊙ (Az angol trónörökös), a Walesi herceg, amerikai utazásában meg-nézte a Niagara-vizesést, mely alkalommal a híres Blondin legmerészebb mutatványát adta elő legelőször, mely abból állt, hogy a kifeszített, kötelen falákkal ment át a vizesés fölött.

b. — (A császárfürdő) új bérlőt nyert Berger Lajos urban, ki a rudas-fürdőnek is bérlője.

△ (Második tavasz.) Kolozsvárott a vadgesztenyefák másodszor virágoznak.

+ (Duka Tivadar hazánkja) Keletindiából 100 ftot küldött a Kazinczy-alapítványra.

+ (A szadai szőlőkben a szüretelés) október első napjaiban ment végbe. Az eredmény a mennyiséget illetőleg kielégítő, mert általában több bor lett, mint a mennyit reméltek; hanem a mi a minőséget illeti, ráillik e közmondás: „Adtál, Úram esőt, de nincs benne köszönet“, mert az idej must többnyire oly savanyu, hogy alig lehet elhinni, hogy ebből lesz az a jó zamatu szadai bor.

b. — (Dr. Görgen G.), a döblingi tébolyda előbbi igazgatója, Badenben kedélybetegségben, f. hó 7-én élte 46-ik évében meghalt.

— (Kérelem, a „Somogyi Naptár“ ívtartóihoz.) Bizalmas tisztelettel hívom fel azon lelkes ügybarátokat, kik szivesek voltak naptáramra gyűjtés végett íveket elfogadni, méltóztassanak a begyűlt pénzeket az aláírók névjegyzékével egyetemben hova hamarabb beküldeni; mert a vállalat költséges volta miatt felesleges számú példányokat nem gyártathatván, eleve szükséges azok mennyisége fölül szloaljak tisztában lennem. — Csurgón, október 1-én 1860. — Horváth Gyula, a „Somogyi Naptár“ kiadója.

— „Magyarország nem volt, hanem lesz!“ Olvasóink bizonyosan szives tudomásul veendik a következő felvilágosítást:

„A „Vasárnapi Ujság“ f. évi 34-ik számában, a „Szerkesztői mondanivalók“ közt, Sz—li K. azon kérdésére, hol s melyik alkalommal mondta gr. Széchenyi ama most sokat emlegetett szavakat: „Magyarország nem volt, hanem lesz!“ a szerkesztő ur e felvilágosítást adja: hogy e szavak a gróf 1830-ban megjelent „Hitel“ című könyvének végszavai, s eredetileg így hangzanak: „Sokan azt gondolják, Magyarország volt; én azt szeretem hinni: lesz!“ — Mely felvilágosításra alulirt azon ellenfelvilágosítást bátor-kodik adni: miszerint gróf Széchenyi azon sokat emlegetett szavakat 1840-ben, egy fáklás zene alkalmával, midőn az országgyűlésről Pestre érkezett, mondta, melyen alulirt jelen volt, s igen elevenen emlékezik a grófnak akkor mondott e szavaira: „Midőn látom a magyar ifjúságnak e lelkesült hazafiságát, kénytelen vagyok hinni és felkiáltani: hogy Magyarország nem volt, hanem lesz!“ — S noha a „Hitelben“ is előfordul ez eszme, de az erőteljesebb kifejezés az említett fáklás zene alkalommal mondatott, az arravaló hivatkozás is azon időtől veszi kezdetét, s a jóslat azóta vált a magyar nemzet dogmájává. — Kármán Pál, p.-megyeri ref. lelkész.

Felhívás. Császár Titus ur felhivatik a „Magyar ősök képcsarnoka“ folytatására 2 év előtt felszedett előpénzek visszafizetésére; ellenkező esetben ellene a törvények értelmében indulni kénytelenítettünk Verebélyen, Bácsme gyében. Több előfizető.

Színházi napló.

Péntek, okt. 5. „A harmadik magyar király.“ Eredeti történeti dráma Tóth Kálmántól. Szerzőnek e sok szépséggel bíró műve ma harmadszor került színpadra, tetemes módosítások és rövidítésekkel. Hogy e darab egyes részletei hatással bírnak, eléggé bizonyítja az is, hogy szerzőjét ez uttal is zajosan hitták, ki azonban nem jelent meg. A mi az előadást illeti, ezzel most, egykét szereplőt kivéve, nem lehattünk megelégedve.

Szombat, okt. 6. „Észak csillaga.“ Opera 3 felv. Meyerbeertől. E dalmű még mindig igen vonzó, nemcsak szép zenéje miatt, hanem, mert egyike a leglátványosabb daraboknak. Hollósy L-nének bő alkalma nyílik itt gyönyörű énektehetségét kitüntetni. Különösen bucsudala, midőn Katalin hazáját elhagyja, oly megragadó szép, hogy órahosszat elhallgatnók.

Vasárnap, okt. 7. Szigligeti Anna k. a. föllépteül: „A cigány.“ Eredeti népszínmű 3 felv. Irta Szigligeti. A kisasszony ez alkalommal is meggyőzött bennünket, hogy azon szép remények, melyeket első fölléptével ébresztett, mihamarább teljesülni fognak. Több igen sikerült jelenete volt, melyeknél az elismerő és buzdító tapsok nem maradtak el.

Hétfő, okt. 8. „Don Caesar de Bazan.“ Dráma 5 felv. Lendvay kedvvel és tüzzel adta a hálás czimszerepet.

Kedd, okt. 9. „Ördög Robert.“ Opera 5 felv. Meyerbeertől.

Szerda, okt. 10. Szigeti József javára, új kidolgozás szerint először: „Az okos bolond.“ Eredeti vigjáték 3 felv. Irta Szigeti József.

Csütörtök, okt. 11. „Gizella.“ Ballet, 2 felv. Saint Georges, Geuthir és Corally után színre alkalmazta Campilli. Zenéjét szerzette Adám Adolf. — Ezt megelőzi: „Hogyan lehet hirt szerezni?“ Vigj. 1 felv. Irták Scribe és Mazères. Fordította Feleki.

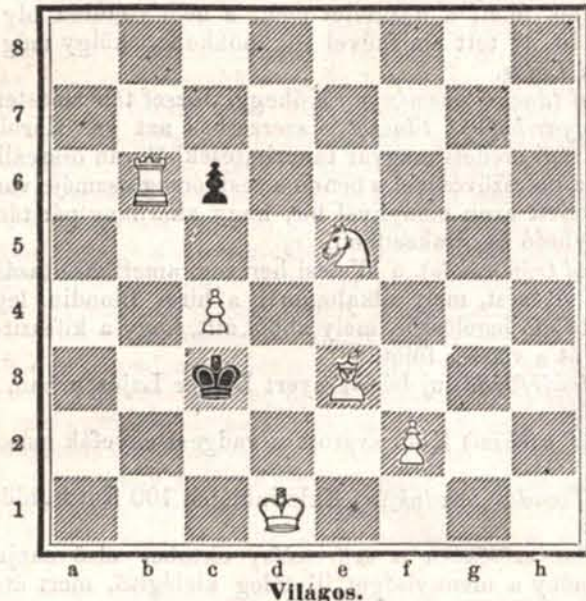
Szerkesztői mondanivaló.

5324. Deés. P. F. Vettük a pótlékot. Az előfizetési díj átadott.
5325. Győr. R. F. Csak az arcképet kérjük; a másik kép idejét multa, s míg elkészülne, még inkább multa.
5326. Keresztes. P. M. Levelének vételét előtt régen kiadásra volt szánva a be-szély. Örvendünk, hogy valahára teljesíthetjük ígérletünket.
5327. Mezőberény. T. D. Az olvasóegylet küldeményét vettük s a többihez szol-gáltatjuk.
5228. Igló. C—p—o. A „melléklet“ érzelmeit jobb lesz magunk közt keblünkben megőrizni.
5329. Kolozsvár. H. S. Szives üdvözetünket. E perczen nem adhatunk semmi biztatást, de a személyes találkozásig sok történhetik. Akkor remény és türelem. Innen kell az efféleket személyesen keresni, sürgetni.
5330. Arad. Dr. Cs. J. A két közleményt vettük. A tárgy közhasznúsága sürgeti, hogy mielőbb utat nyissunk nekik a világba.
5331. Abony. K. T. Tudtuk, hogy úgy lesz. Tropic tard!

SAKKJÁTÉK.

42. sz. feladvány. — Dióssy Lászlótól (Szent-Mihályon).

Sötét.

Világos indul s 4-ik lépésre matot mond.

A 37. számú feladvány megfejtése.

(Cselkó Györgytől.)

Világos.	Sötét.	Világos.	A)	Sötét.
1) B a 2 — b 2	F a 1 — b 2: A)	1)	d 3 — d 2	
2) H c 5 — b 3 †	B a 3 — b 3:	2) B b 2 — b 4 †	F e 2 — c 4	
3) F f 8 — g 7	V f 6 — g 7:	3) H c 5 — b 3 †	B a 3 — b 3:	
4) V c 7 — f 4: †		4) F f 8 — c 5 †		

Helyesen fejtették meg. Veszprémben: Fülöp József. — Lessen: Báró Meszéna István. — Kis-Kürtösön: Cs—y K. — Debreczenben: Sperber F.. — Hérehásán: Kun Sándor. — T.-Sz.-Miklóson: Frankl A. — Bodrog-Keresztúron: Skvór Antal.

E szép és nehéz feladvány megfejtését sokan küldték be, de nem látszottak tekintetbe venni, hogy, mint többször említettük, b 6-on Világos gyalog áll.

Rövid értesítések. Less: B. M. I. és Dobra: V. J. Kivihető; mert ha Sötét B d 3 — d 8 lépést teszi, akkor következik a V f 3 — b 7 harmadik lépés, mint változat (variatio). — Emilnek: A másik feladvány határidejéről nem feledkeztünk el. Minél gyakoribb találkozást! — B.-Ujváros: K. L. A beküldött megfejtés szerint a 37. sz. feladványban Sötét tenné Világost mattá. A feladványokat köszönettel vettük, s meg fogjuk vizsgálni. — Sz.-Mihály: Sz. S. Az önét is használni fogjuk.

Nyílt tér. *)

Megnyugtató válasz. Hogy költeményeim az ígért határidőre, s mind eddig meg nem jelenhettek, az nem az én, s nem a nyomda, hanem a *forum* hibája. Ezt, mielőtt a nagyon tisztelt „*huszonöt*“ előfizető reklamálta volna, tudatni akartam a lapokban Pestről eltávozásom napján. Ugyanis egy barátomnak kezébe adtam e czélból a kéziratot, (értesítést), ki hihetőleg (ha meg nem jelent?) elvesztette azt! Azon sorokban a mint megírtam, most újból elmondom, hogy *költeményeim meg fognak jelenni mulaszthatlanul november hó utolján, még pedig t. előfizetőim várakozását kárpótolva, 10 iv helyett 12 iven.* Kik nem várakoznának a neveztem új határidőig, mihelyest e tárgyban levelöket veszem; postára adom pénzüket.

Lakásom; Csákvárott: a ref. paplakon. — Kelt Csákvár, okt. 4. 1860. — *Bényey Gábor.* **)

*) E rovatban közölt cikkekért csupán a sajtóhatóság irányában vállal felelőséget a Szerk.

**) Kérem a lapok t. szerkesztőit e nyilatkozatom fölvetelére.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. napár	Gör.-oros napár	☉ Nap-		Izraelit. napár	☾ Hold-	
			kelet	nyug.		kelet	nyug.
Oktober			Okt. (ó)		Tisri		
14 Vasár.	G 20 Kalliszt	G 19 Kal	2 B 19 Cyp.	6 17	5 15	28 Abdiás	6 7 4 38
15 Hétfő	Teréz szüz	Teréz	3 Areop D.	6 18	5 13	29	7 33 5 8
16 Kedd	Gál ap. Flor.	Gál	4 Hieroth.	6 19	5 12	30 (Rosch)	8 59 5 43
17 Szerda	Hedvig özv.	Heron	5 Karithina	6 21	5 10	1 March	10 18 6 27
18 Csütört	Lukács ev.	Lukács	6 Tamás	6 22	5 9	2	11 30 7 21
19 Péntek	Alkant. Péter	Mártha	7 Vincze	6 24	5 6	3 Abir.	0 24 8 25
20 Szomb.	Vendelpászt.	Vendel	8 Pelagia	6 25	5 5	4 Sab.	1 5 9 34
Holdnegyed: ● Ujhold 14-én 3 óra 53 perczkor délután.							

TARTALOM.

Brassai Sámuel (arczkép). — A gondos öreg. *Szász Gerő*. — Az utolsó kardsapás. *Papp Miklós*. — Mezőéges nyugati Északamerikában (képpel). — Garibaldi serege (képpel). — A száz éves aloe és az indiai fige. *Kún Pál*. — *Tárház*: Adatok Petőfi halálához I. II. III. — Arany János felhívása a Kieszaludy-társaság ügyében. Böngészet. Irodalom és művészet. Közlekedés. Ipar, gazdaság, kereskedés. Közintézetek, egyletek. Mi újság? Színházi napló. Szerkesztői mondanivaló. Sakkjáték. Nyílt tér. Heti naptár.

Felelős szerkesztő: Pákh Albert (lak. magyar-utca 1. sz.)

HIRDETÉS.

E folyó hó 13-kán jelent meg!

GRÓF SZÉCHENYI ISTVÁN

nagyérdekű és eddig kiadatlan műve,

ezen czim alatt:

H U N N I A.

Egy kötet. Füzve bolti ára 2 ujft.

Ezen nevezetes könyvet, melyet az üdvözült gróf legfényesebb tett-dus korában irt, kétségkívül az egész nemzet a legnagyobb örömmel fogadandja és mindenki sietni fog a nagy férfi bölcs és hazafias szózatát birni, melyet ő a magyar nemzethez ezen jeles művében intézett.

Azoknak, kik a fennhirdetett 2 forintnyi bolti árt egyenesen az alulirt kiadó-hivatalhoz beküldik, a könyv azonnal postán bérmentesen fog megküldetni.

Tíz példányra egy ingyen példány.

PEST, oktober 10-én.

Heckenast Gusztáv kiadó-hivatala,

barát-tér, himző-utca 1-3 szám.